

Liget

2016-12
december

TARTALOMJEGYZÉK [XXIX.évfolyam 12. szám]

Kapitány Máté HŐS MŰSZAK	4
Birtalan Ferenc ELŐKÉSZÜLETEK EGY ÜNNEPSOROZATRA	13
Németh Bálint ESSZENCIA	15
Czilczer Olga SZÉLKAKAS ÉS PETÚNIA	17
Csongor Andrea A MINTA	19
MIT MONDHATTAM AKKOR?	
Varga Zoltán Zsolt ÖRÖK HIDEGBÉKE	21
Szija Márton A SEMMIBEN EGYENSÚLYOZVA	26
Lipták Ildikó TÜKÖR	27
Birtalan Ferenc MERENGŐ	30
Csongor Andrea A KIS SPAGETTIPÁNTOS	32

MIT MONDHATTAM AKKOR?

Reményi Tibor | **ABLÁCIÓ** 33

Mikus Anikó | **A CSINÁLTATOTT GYEREK** 38

Bíró Béla | **AZ ASSZIMILÁCIÓ PARADOXONAI** 49

Kiss Lajos András | **A MONSTRUÓZUS SZÉPSÉG** 52

Kiadja | Liget Műhely Alapítvány
1122 Budapest, Kísvábhegyi út 4-6.
info[kukac]ligetmuhely.com

ISSN 1789-4980

Szerkesztők | Horgas Judit, Levendel Júlia, Horgas Béla
Tervezőszerkesztő | René Margit
Főmunkatárs | Szirmai Panni
Olvasószerkesztő | Bognár Anikó
Tudományos lektorok | Kállay Géza,
Kiss Lajos András, Victor András

Vonyít a vekker, gyorsan kinyomom, nem akarom, hogy felbredjen a család. Hajnali öt van, odakint még sötét és hideg minden. Kicsoszogok a konyhába, leülök az asztalhoz. A ragacsos nejlonabroszhoz szinte hozzá nőtt a kávéspohár, nagyot cuppan, ahogy leszakítom. A kockás linóleum a talpam alatt szintén ragad, pedig az asszony hetente többször is felmos. A konyha ablaka tűzfalra néz. A tűzfalon borostyán fut fel, így legalább valami zöldre is lehet látni. Felhörpintem a kávé, parizeres kenyeret eszem, meg elrágcsálok egy kolbászt. Gyorsan fogat mosok és felöltözöm. A kulcsot igyekszem minél halkabban elfordítani a zárban, hogy a kislányom ne riadjon fel. Lefutok a lépcsőházban. Sötét van, de nem kell villanyt kapcsolni, mert csukott szemmel is tudom, hogyan jönnek a lépcsők. Negyven éve élek ebben a társasházban.

A megállóban egyhelyben lépegetek, mert jeges szél fúj. Időben érkezik a busz, köszönök a sofőrnek, ő is dörög valamit. Leülök. Rajtam kívül csak egy fiatal srác utazik, kóválygó fejjel hallgatja a zenéjét, buliból jön, most megy haza lefeküdni. A busz egyenesen a gyárig visz, az a végállomás. Húsz perc az út, én ilyenkor készülök rá a melóra, ilyenkor térek igazán magamhoz. Elköszönök a sofőrtől, leszálllok.

monoton meló

Leginkább géplakatos munkákat végzünk, esztergályozunk és marunk. Kicsi a gyár, alig ötven alkalmazottal, mindenki ismer mindenkit. Most éppen reggel hatkor kezdünk, délután négykor végzünk, de általában váltott műszakokban dolgozunk. Monoton meló, persze, de azért nem döglik bele az ember. A többiek kesztyűben csinálják, engem zavar,

ügyetlennek érzem magam benne, ezért sose húzom fel. Az üzemorvos már többször mondta, hogy a fémreszelék a bőröm alá kúszik, attól gyullad be mindig. Őszintén megmondom, egyáltalán nem érdekel, ha gyulladt a bőröm. Nem a kimbéizinger vagyok. A piros bőr meg indiános. Két kollégával vagyok igazán jóban, Zolival és Petyával, őket időnként még át is hívom hozzánk. Kiülünk olykor egy közeli parkba, sörözgetünk, beszélgetünk, vagy csak csendben ücsörgünk egymás mellett. Szeretem a csendet, őket sem zavarja. Meló után visszaveszem az utcai ruhámat, elköszönök a kollégáktól, és sietek a buszhoz. Visszafelé is mindig ugyanazzal a sofőrrel utazom: ez szemüveges és folyton káromkodik, közben meg olyan arcot vág, mintha éppen gyomorvérzése volna.

Jag_cz, adobe.com

Hazaérve köszönök a feleségemnek, és keresem a kislányomat, Violát. Nincs még itthon, mondja a nejem, Kató, a barátaival lófrál. A karóramra pillantok, fél hat van. Mi az istennek lófrál fél hatkor, mordulok Katóra, mintha az ő hibája lenne. Kató sértett daccal vonja meg a vállát. Mit keres odakint ilyenkor egy kicsi lány, kiáltok utána, Kató meg, mintha direkt szurkálódni szeretne, visszakiáltja, hogy milyen kicsi lányról beszélsz, te, Viola már tizenhat éves! Tizenhat. Leforrázva ballagok az ütött-kopott kanapénkhoz, lerogyok. Violának már melle van, és kerek csípője, és mély a hangja, és vérzik, és ki tudja, miket csinál, amikről nem is tudunk. Amikor még tényleg kicsi volt, az utcán a mutatóujjamat szorította apró markával. A mellkasomon aludt el, és úgy nyílt szét az álmotól az ajka. Kérte, hogy újra és újra dobjam a magasba. Totyogott utánam, mint egy madárfióka. Ezredszerre is csillogó szemmel hallgatta ugyanazt a mesét. Később, mikor óvodás lett, varázslósat játszottunk. Én voltam a varázsló, és mindig más vidékre, világba repítettem. Volt egy állandó ellenségünk, őt Viola találta ki, és rettegett tőle, őszintén rettegett, hozzám bújva didergett, ha megjelent. Mogornak nevezte. Kérdeztem Violát, miért ragaszkodik ahhoz, hogy Mogor is megjelenjen a

játékban, de nem tudta megmagyarázni. Csak annyit felelt, hogy nem ő akarja, Mogor magától jön elő, és csak én védhetem meg tőle. Mogor gonosz varázsló volt, belelátott az emberek fejébe. A játék Viola tizenkettedik születésnapjáig tartott. Akkor odajött hozzám, és kissé feszélyezetten kijelentette, most már nagylány, a legózást és a varázslózást is befejezi. Helyette sportgimnasztikázni kezd, mert nem szeretne dagadt lenni. Kató a fülembe súgta, hogy van az osztályban egy fiú, aki tetszik Violának, valójában azért fog sportgimnasztikázni. Összeszorult a szívem.

viszket

Ülök a tévé előtt, este nyolc van, mikor hallom, hogy nyílik az ajtó. Sziasztok, van vacsi, nagyon éhes vagyok, kiáltja Viola. Elönti nyakamat, fejemet a lüktető vér. Felállok a kanapéról. Nem válaszolok Violának, megvárom, míg belép a szobába. Mosolyogva jön, de mikor meglátja az arcomat, lesüti szemét. Hány óra van, kérdezem csendesen. Néhány barátommal voltam, papa, motyogja. Amikor ideges vagyok, viszket a gyulladt bőröm. Most is alkaromat vakarva suttogom, van fogalmad róla, hogy milyen alakok mászkálnak odakint sötétedés után? Viola, talán zavarában, felnevet. Érzem, hogy idegesen szánkázó körmeim nyomán kibuggyan bőrömből a vér. Viccesnek találsz, kérdezem fojtott hangon. Viola fejét rázza, azt se tudja, hova nézzen, aztán hirtelen, mint az erdőben a fák közé szökellő őz, kiszalad a szobából. Ott állok, mint a cövek, a szoba közepén, és úgy érzem magam, mint egy ledöntött, haragvó bálvány.

Reggel ötkor kelek, halkán lépkedek, hogy ne ébredjen fel a család. A vékony falon keresztül is hallom Viola szuszogását. Legszívesebben bemennék hozzá, felébreszteném, és megpróbálnám újra, ezúttal kevésbé fenyegetően, elmagyarázni, milyen veszélyes a világ. De nem ébresztem fel. Megiszom a kávé, felöltözöm, megyek a buszmegállóba. Egy helyben topogok, mert hideg van, köszönök a sofőrnek, bámulok ki a busz ablakán. A gyárban, öltözködés közben Petya észreveszi a karmolásnyomokat az alkaromon. Kató bepöccent, kérdezi mosolyogva. Nem, mondom, csak viszket. Persze, hogy viszket, te barom, mondja Petya, kesztyűt se viselsz, ráadásul a zubbony ujját is könyéig felgyűröd. Esküszöm, bazmeg, a reptéren becsipognál az ellenőrzésnél. Petya, szólok rá, hagyjál békén. Petya fejét csóválja, veszi tovább a munkaruhát.

sattriani, adobe.com

A rövidebb munkadarabokat tokmányba fogjuk, a rúdszerűeket, mint ahogyan most is, szorító patronokkal rögzítjük. Állok az esztergagép mellett, néha felszisszenek, ahogy egy-egy fémforgács a bőrömnék csapódik. Zoli cicceg és ő is a fejét rázza, de nem szól semmit, úgyis tudja, hogy fölösleges. Nézem az esztergát, és közben emlékszem édesapám műhelyére, ott még NC vezérlésű volt a gép. Kisfiúként sokat ácsorogtam mellette, figyeltem, ahogy dolgozik, és hallgattam, ahogy serceg a cigarettája, mikor szünetet tart.

fehér lesz minden

Ma tovább bent maradok, jól jön a túlóradíj, karácsonykor el akarom vinni Katót és Violát Bécsbe a vásárra. Odakint dörög az ég, nagy zuhé lesz, mondja Zoli, és búcsúzóul megveregeti a hátamat. Este van már, mire elhagyom a gyárat. Ilyenkor ritkábban járnak a buszok, tovább kell ácsorognom a megállóban. Villámlik, nagy reccsenések kíséretében vakuzik az Isten. A busz késik, egyre türelmetlenebb vagyok. Összehúrom magamon a kabátot, nézem a számból előtörő párát. Ekkor fehér lesz minden, belém hasít valami, égett hús és megpörkölt testszőr büze csapja meg orromat. A földön heverek, ki tudja meddig, mikor kinyitom szememet, egy ismeretlen buszsofőr hajol felém, izgatott arccal szorítva füléhez mobilját. Már úton van a segítség, magyarázza rémült tekintettel. Megemelem a fejemet, de nagyon fáj, vissza is hanyatlom a földre. Annyit azért láttam, hogy csúnyán megégett a testem, az alkarom meg, sötétben is látom, vörösen izzik. Szirénaszó hallatszik, majd a buszsofőr magyarázza a mentősöknek, hogy beléje csaphatott a villám, én már így találtam. A mentőautóban heverek, a mentősök szitkozódznak, és üvöltöznek, menjél már gyorsabban, Jóska, tapossál bele, nem hallod? Újra és újra fémes hideg tapad az alkaromhoz, a mentősök újra és újra leválasztják róla. Te láttál már ilyet, kérdezi az egyik a másiktól, a másik nem felel, csak lefotóz az okostelefonjával. Szeretném elveszteni az eszméletemet, szeretném átaludni az egészet, de

éber maradok. A sürgősségre érve átadnak az orvosoknak, ápolóknak. Lázás sugdolózást hallok, alig tudom kivenni, mit susmorognak. Egy idősebb nővér hitetlenkedve sikkant, nem hiszem el, hát ez vonzza a fémet! Levetkőztetnek, visznek a műtőbe. Arcomba világít egy erős lámpa, a műtőben minden fehér. Végre elaltatnak.

A kórházi ágy mellett áll Kató és Viola is. Látom a szemükön, hogy nemrég hagyták abba a zokogást. Mikor észreveszi, hogy kinyitottam a szemem, Kató esetlenül megérinti fájó testemet. Azt mondják, darálja, hatalmas szerencséd volt, hogy életben maradtál, azt mondják, villám csapott beléd, te. Violára pillantok, meg akarnám nyugtatni, mert látom, nagyon feldúlt, de aztán inkább Katóra förmedek, hogy a kislányunkat muszáj volt iderángatnod?! Kató újra sírva fakad, Viola kihátrál a szobából. Óvatosan körbekémelek, a fejem még mindig hasogat, az altatástól kóválygok. Azt így is hamar észreveszem, hogy a szobában csak műanyag tárgyak vannak. Menj most haza, Kató, szólok szelídebben, pihend ki magad. Én is próbálok. Kató bólogat, feláll, és orrát fújva távozik. Fekszem az ágyban, és jóleső nehézség húzza le a testemet. Belém csapott egy villám, és túléltem. Lesz mit mesélni Zolinak és Petyának. Édesanyám is mondogatta mindig, hogy burokban születtem. Nemsokára bejön az egyik orvos, fiatal még, látszik az arcán a megszeppentség, de igyekszik tekintélyét növelve, szálfegyenesen állni. Vékonyka ujjjaival igazgatja szemüvegét, a kórlapra sandítva meglesi a nevemet, csak azután szólít meg. Kislaky úr, jó és rossz hírem is van, melyiket kívánja hallani? Először a jót, válaszolom, de nem nézek rá, számomra negyven alatt nem férfi a férfi. A jó hír, próbálkozik erélyes hangon a kicsi rezidens, hogy túlélte egy villámcsapást, és megégett ugyan teste, visszafordíthatatlan károsodást nem szenvedett, belszervei épek, hosszas kórházi tartózkodás az ön esetében nem tűnik indokoltnak. Hát akkor mi a rossz hír?, teszem fel a kérdést, továbbra is a plafonnak. Nos, igen, köszörüli meg torkát a doki. Rápillantok. Mi a rossz hír?, kérdezem ismét. Összegyűjti bátorságát, még jobban kihúzza magát, és ahogy egyre inkább hasonlít egy pulykára, úgy válik mind vékonyabbá a hangja is. A rossz hír, feleli végre, ami talán inkább csoda, mint rossz hír, hogy a bőre alatt felgyülemlett temérdek fémforgács a villámcsapás következtében nyert elektromos töltés következtében egybefüggő mágneslappá vált az alkarjában. Értem, mondom. És mit jelent ez voltaképpen? Azt, kedves Kislaky úr, hogy a maga alkarja hihetetlen erővel vonz minden fémből készült tárgyat. Így már érthető a sok műanyag, tűnődöm magamban. A hír felvillanyoz, izgatottságomat mégsem kívánom egy pelyhedző bajszúval megosztani, ezért hangomra közönyt erőltetve csak annyit mondok, köszönöm, doktor úr a tájékoztatást, most szeretnék pihenni kicsit. Informálnám a várható következményekről is, mondja a rezidens, de felemelem karomat, és halkán felszólítom a távozásra. Gőgösen hátracsapja fejét, és szárnyait lobogtatva kiviharzik.

ftfoxfoto, adobe.com

Újra egymagamban eldöntöm, hogy amint lehet, meglépek a kórházból. Volt már, hogy megégtem kicsit, azt Kató is le tudja kezelni krémekkel meg hideg zuhannyal, nem kell ahhoz itt tétlenkednem. Megvárom a hajnalt, megvárom, amíg az ügyeletesek rövidke nyugovóra hajtják fejüket, sziszegve, nehézkesen kikászálódok az ágyból. Kató behozta a pizsamámat, belebújok, alkarom elé párnát emelek. Hátha az kiiktatja a mágnességet. Így hagyom el a kórtermet, így hagyom el a kórházat is. A kórház előtt taxiba ülök, a taxis nem kérdez semmit, biztos látott már külön dolgokat is egy pizsamás, párnás pasasnál. Otthon Kató nagy örömmel fogad, és bár megszid, amiért elszöktem a kórházból, látom rajta, hogy egyetért. Igen, ő az asszonyom, gondolom, ahogy hozzám bújik az ágyban.

tisztára, mint a Magneto

Vasárnap van, együtt reggelizünk, sajog minden porcikám, de rég nem érzett boldogsággal figyelem Katót és Violát. Viola kicsit zavart, idegesen nevetgél. Felemelem alkaromat, az egyik villa széleseben röppen fel az asztalról, és hozzátapad kezemhez. Kató megrémül, kikerekedett szemmel néz rám, Viola viszont végre elmosolyodik. Ezt meg hogy csináltad, papa? Valami frappánsat akarnék válaszolni, hogy megkacagtassam, hogy lenyűgözzem, de inkább felemelem a másik karomat is, ami erre egy kanalat ránt magához. Viola nevetve tapsol, mint kislánykorában. Ez nem természetes, dűnyögi Kató, ez nem normális dolog. Ne félj, Kató, vágom rá harsányan, inkább örülj, hogy superhős lett az uradból! Violára kacsintok, lelkesen mosolyog rám, és egyszeriben fecsegni kezd, hogy igen, igen, tisztára, mint a Magneto az X-menből, állati menő, ezt azonnal el kell mesélnie a legjobb barátnőjének, Nórinak. Azzal hátralöki székét, felugrik az asztaltól, és mintha szellő sodorná, aprócska szobájába fut. Kató nem mosolyog, ingatja a fejét, mint az autók szélvédője elé tett kutyafigurák. Leszedem alkaromról a kanalat és a villát, és hogy ne tapadjanak rá megint, gyors mozdulattal többszörösen körbetekerem gézzel a kezemet.

A következő napokban otthon maradok, betegszabadságot veszek ki. A főnök megértő, egy villámcsapás az komoly dolog, dűnnyögi a telefonban. Szóval hawaii van, döglök otthon, igyekszem minél több időt Violával tölteni. Szeretném, ha újra megbízna bennem. Ha újra mesélhetnék neki, játszhatnék vele. Mikor Kató nem látja, gyakorlom a fémek lebegtetését. Néhány nap elteltével már körbe-körbe reptetek, sőt különféle alakzatokat is ki tudok rakni a levegőben. Evőeszközből építék repülőgépet, csapágygolyókból rajban szárnyaló fémmadarakat, Kató ékszereiből csillogó tornádót. Violát eleinte lenyűgözi a mutatvány, de látom, hogy szemében mind fakóbb a lelkesedés. Mintha megunná ezt is. Próbálkozom izgalmasabb trükkökkel, célba lövök a kötőtűvel és a székek lábát rángatom távolból irányított nyakláncok segítségével, de Viola már oda sem néz, csak úgy kényszeredetten, udvariasan mosolyog. Aztán előveszi az okostelefonját, és inkább azt nyomkodja. Percekig visszafojtom csalódottságomat, dühömet. De ahogy nézem, egyszeriben kirobban belőlem a harag. Mi van, kislányom, bazmeg, érdekesebb az engribördz, mint a varázslat? Csoda történik a szemed láttára, és te azt a szart buzerárod?! Hát hülye vagy te?! Viola leereszti a telefont, szeme villámokat szór. Látom, visszakiabálna, de aztán – és ezt az anyjától tanulta, tudom – inkább csak csendesen, hogy fájdalmasabb sebet ejtsen, annyit mond, papa, találj ki valami újat, ez már gáz. Miattad csinálom, fakadok ki erre, hát nem veszed észre, gyerek?! Viola feláll, és szó nélkül faképnél hagy. Követem a szobájába, most higgadtan beszélek, próbálom azzal szórakoztatni, hogy a szobájában lévő lámpát lebegtetem. Hagyd abba, sikolt erre, hagyd abba! Már nem vicces! Ne legyél tovább superhős! Állok az ajtójában, majd kihátrálok.

laur7410, adobe.com

Talán el kellene mennem a kórházba és kérni, valahogy vegyék ki bőröm alól a mágneslapot. A gyárban is türelmetlenkednek. A főnök egy hét után felhív, hogy lassan döntssem el, mit akarok, mert nem vár a végtelenségig.

Lehet, hogy embereket kellene megmentenem csodálatos képességemmel. Talán tényleg lehetnék szuperhős. De nem erre vágyom.

ilyesmit már nem szokás csinálni

Viola egy délután idegen srácot hoz haza. A fiú tizennyolc körüli lehet, látom, igyekszik férfit játszani, határozott hangon szól, erősen szorítja a kezemet. Kató rémülten figyel engem, ahogy behívjuk lakásunkba a fiút. Palinak hívják, mondja Viola, és lesüti szemét. Torkomban dobog a szívem, vakarom az alkaromat. Gyere akkor, Pali, gyere be, mondom neki. Pali megköszöni, először át akarja karolni Violát, de aztán rám sandít, és letesz tervéről. Vörös nyakkal totyognak be a szűkös nappaliba. Kató sósmogyorót és gyümölcslevet tesz eléjük a dohányzóasztalra. Miközben a pubi szűrőcsölgeti az almalevet, gyorsan kiszámolom, hány percnyi munkám eredményét kortyolgatja most el ez az idegen kamasz, aki ráadásul a mi Violánknak csapja a szelet. Megköszörülöm a torkomat, felállok, és bejelentem, hogy mindjárt visszatérek. Kimegyek a konyhába, leülök, egy bögrét markolgotok, hogy lenyugodjanak. Kató utánam jön, halkán darál a fülembe, hogy nyugodj le, nyugi, gondolj arra, hogy legalább elhozta bemutatni, legalább látjuk, kivel jár. Nem járnak, jelentem ki fenyegető hangon. Udvarol neki. De nem járnak. Kató nem mond semmit, de látom rajta, többet tud nálam. Neki biztos mindent elmondott már a lányunk. Megroppan kezemben a bögre, repedés fut végig az oldalán. Nem járnak, ismétlem, nem kérték az engedélyemet. Kató újra a fülembe suttog, ilyesmit már nem szokás csinálni, mondja, a fiatalok manapság maguk döntenek ezekről a dolgokról. Felállok az asztaltól, visszamegyek a nappaliba. Kató úgy siet utánam, mintha attól tartana, menten falhoz csapom ezt a Palit. Leülök velük szemben, és méricskélem kicsit a gyereket. Hozzá ne merj nyúlni Violához, gondolom magamban. Pali szeme elkerekedik, felém mutat. Alkarom felé ollók, tűk, gyertyatartók repülnek. Úgy tűnik, egyre erősebb mágneses tér vesz körül. Úgy kavarnak a szobában, mint vihar idején a száraz levelek. Az egyik olló pár centire repül el Pali feje mellett. Viola dühösen néz rám. Azt hiszi, tehetek róla? Hogy én irányítom a tárgyakat? Most Pali felé fordul, és azt mondja neki, figyelj, apám hobbibűvész, de ez az egyetlen trükkje, ne félj! Azzal odabújik a betojt pubihoz, belekarol, mintha ő lenne a férfi, felhúzza a kanapéről, elhadar egy sziasztok, majd jövőköt, azzal már tuszkolja is kifelé a srácot, és megy vele ő is. Az ajtó becsukódik, én egy ideig szóhoz sem jutok. Aztán csak annyit üvöltök utánuk megcsukló hangon, hogy varázsló vagyok, kislányom, nem bűvész! Emlékszel? Varázsló! Kató gépiesen pakol el az asztalról. Sosem szerette, ha a könnyeimel küszködök. Attól mindig megriadt.

Visszamegyek melózni a gyárba, ezúttal kesztyűben, végig begombolt munkaruhában, ahogy kell. A többiek nem csesztetnek, ezért hálás vagyok. Úgy viselkednek, mintha mi sem történt volna. Petya kérdi, nem akarok-e meló után egy sört meginni. Tovább bent maradok, felelem. Kell a pénz a bécsi kiruccanásra. Mindjárt itt a karácsony.

lukasok, adobe.com

Késő este van, megyek az utcán. A buszról most egy korábbi megállónál szálltam le, hogy sétával tisztítsam ki a fejem. Kutyafuttató kerítése mellett, piszkos fémkonténer közelében veszem észre Pali. Valami ismeretlen csajt ölelget, tapogatja a mellét is a ruhán keresztül, meg próbálja az egyébként is rövid szoknyáját még feljebb rángatni. Megtorpanok, a hirtelen dühtől a lélegzetem is elakad. Nem elég, hogy ez a senki, ez a szaros seggű kamasz az én lányomat akarja megrontani, közben még meg is csalja?! Elborul az agyam, feltűröm kabátom ujját, ökölbe szorítom a kezem, és morgok is, mint egy fenevad. A konténer megmozdul, oldala behorpad, mintha óriás marka szorítaná. Pali és a kis lotyója abbahagyják a smárolást, ijedten kapkodják a fejüket, hogy mi történik. Intek egyet a kezemmel, mire a konténer nekik vágódik. Pali átrepül a kerítés felett, a csaj kinyúl a földön. Elindulok feléjük. Pali meglát, feltápáskodik, és sántikálva, mint egy kóbor kutya, elmenekül. A csaj lélegzik, ez azért megnyugtató. Éppen azon gondolkodom, hívjak-e egy mentőt, amikor meghallom, hogy a lány gyenge sóhajjal talán azt ismétlgeti, Mogor, ez a Mogor volt, segíts!

próbálok nevetni

Megvakarom az alkaromat. Nem megyek közelebb. Inkább szaladni kezdek. Végül is, gondolom futás közben, mondhatta azt is, hogy Magor. Talán a csaj fél az ősmagyaroktól. Persze. Hátrafelé nyilaznak és kiabálnak. Félelmetesek. Próbálok nevetni. Mintha kívülről látnám magamat, ahogy szaladok. Szinte észre sem veszem, hogy máris hazaértem. Igyekszem minél halkabban ajtót nyitni, hogy ne ébresszem fel a családot. Mindjárt itt a bécsi vásár. Veszek Violának forralt bort és hozzá bögrét is és fából faragott Betlehemet és csokit és olyan vékony szeletekre vágott sült krumplit és karácsonyi zenéket tartalmazó cédét és bármit, tényleg bármit, csak hogy újra mosolyogni lássam.

felső kép | Sved Oliver, adobe.com

Birtalan Ferenc ELŐKÉSZÜLETEK EGY ÜNNEPSOROZATRA

 ligetmuhely.com/birtalan-ferenc-elokeszuletek-egy-unnepszorozatra/

berögződött szokások rabjaként várom az ünnepeket
a doboz amire zöld filccel rajzoltam fenyőágot már szinte üres
se girland se ezüstlamették
pár apró üvegdísz készülne hatvanadik csillogásra de ez nem az ő évük
maradt egy gyertyatartó a régi rugós-lemezesből a csillagszórók miatt
még meggyújtottam az utolsó fánál de tavaly elő se vettem
elfogyott a vágy a fényességre
és hiába gondolok a szeretetre ami nem lehet idejevesztett
nem szólal meg bennem a csengő-bongó színes üvegmadár
amit utolsóként mindig te tettél a fára
messze röpült

ez a bevezető kerülgetése annak ami gyötör jó ideje
hogymint és mennyit miből
hiába tervezem majd eldől a halasnál
hogymint lehet keveset csinálni
hiszen idén még márciusban is volt egy dobozzal
kocsonyát csak mi ettünk vittél két tányérral
de maradt tizenkettő
mostanában vacakol a gyomrom
nem lehet kis adagot csinálni se betenni a mélyhűtőbe
mit vegyek mennyit miből
hogymint fogy el ha szilveszterkor eszem az elsőt
és mi a francot csináljak a lencsével székelypóztával
hiába felezem
nem hagynak nyugodni ezek a kérdések
bejgli se kell se sóssütemény

pezsgőt nem nyitok jó a hétköznapi fröccs
de mennyi köröm és mennyi fül farok kis csülök
s ha mindezt felöntöm ott tartok ahol eddig
a hűtőből dőlnek a lábasok tálak
gondoltam viszek halászlét de a szenteste működik-e a temetőben
és rakjam a kőre kenyérral fél citrommal ha megakad a szálka
és passzíroznom kell mondhattam hiszen tudod ha rákérdezel
mégsem lehetek ennyire hülye
huszonnegyedikén nem jár este a villamos
és lesz kocsonya pedig újévkor se bírtad megenni
mentegetőztél mondtam majd máskor de tudtuk mind a ketten
ha előveszem szilveszterkor hogy nézne ki
csak négygel csináltam
és fontos a lencse zselyke miatt
és valami füstölt is meg sok fokhagyma a kocsonyába
nem tudom most szereted-e
a kurva életbe még csak december eleje van harmadika
pittyeg a facebook a telefon egyet várok énisholtomiglan ferencnapon
miközben vacak a gyomrom biztosan a sok idegesség
az ünnepidőszakra kell gondolnom annyira tán nem kritikus az állapotom
hogy miből és mennyit ha kijutok és hányszor kell mennem
összekötöm a patikával bemegyek a spárba van amit csak ott kapok
a piaccal nem intézhetem egyben
csak hó ne legyen
és elővegyem-e a karácsonyi abroszt mert az is álságos most
a csicsás szalvétákkal együtt
ezekre nem tudok válaszolni
veszek fél kiló fehér kenyeret fogy amennyi fogy
ha zselykéék hazamennek elmosogatok bekapcsolom a tévét
első napján székelykáposztát eszem úgy kell lennie
huszonkilencedikén előveszem a kocsonyahúst
másnap megfőzöm a lencsét citromhéjasan
lesz virsli torma mustár
de karácsonyfát nem akarok látni a szobában
az már istenkísértés

kép | [travnikovstudio](#), [adobe.com](#)

Elérni addig a pontig először, ahonnan minden belátható, visszamenőleg igazolva a homályos sejtést. Eszerint a házak esetleges, távoli szerveződése, a templomtornyok egymással incselkedő, már-már összeérő párhuzamosai, az idevezető földút, rajta az innen nem kivehető, ám biztos fekete pocsolyával, a meddőhányó mögött a Nap, a hamarosan alkonyatba hajló kép látható és nem látható összetevői tehát mind egy öntudatlanul elvégzett bizonyítás kellékei voltak, melynek lépésein a dűlőbe érve haladtál végig, olyan állítást igazolva ezzel, amit egyelőre – és ebbe teátrálisan beleborzongsz, jól jönne egy korty a lenn felejtett borból – sajnos nem ismeresz.

*

Elérni addig a pontig, ahonnan minden belátható, és nem nézni vissza mégse. Először a fenyvessel van még némi tisztáznivalód, noha a megegyezés

kép | [tiero, adobe.com](https://www.tiero.com)

ezúttal is kizárt. Kaptatsz befelé és felfelé, darazsak roszalló kíváncsisága körülötted, kiszagolták benned a betolakodó idegent, túlzott gesztusaid pedig nemhogy elhatárolnának, inkább azonosítanak veled. Tornacipőd a talajba süpped, nem fájsz igazán a földnek, de azért kissé viszket tőled. Amit kilélegzel, tüszszentésre ingerli a fákat, s hogy magukban tartják, korántsem önuralmuk, hanem pusztá megvetésük jele. Rengeteg mindenben lehet összeveszni egy erdővel, összegzel később – boldogan.

*

Elérni addig a pontig, ahonnan minden belátható, és nem nézni vissza mégse, először így képzelted. Persze visszanezel mégis, nem bírsz magaddal, ahogy az italban is csak hírből ismered a mértéket olykor, híreket pedig napok óta nem olvasol – ami egyébként jó hír. Az eléd táruló nyári kép viszont mértéktartó, mondhatni, nem tartalmaz hozzáadott cukrot. Sehol egy részlet, ami túlságosan harsányan vonná magára a figyelmed, és éppen ez ébreszt homályos gyanakvást benned. Mintha úgy rendezték volna, hogy ne tűnjön megrendezettnek. Kegyesen hallgat róla, de nem tud mihez kezdeni veled a táj.

*

A nyár – természetesen – csupán fedőtörténet, ez a sejtésed, és a messzi domb túloldalán már bizonyára titokban ősz van. A meddőhányó mögött, ahol nem látod, már ráncosodik, töpped a Nap, az áldott nemesrothadás kitartóan dolgozik, édes lé csöpög, csorog rá az égre, az ég kádjában taposó csizmákról nem is beszélve – efféle kétes eredetű és minőségű képekkel kábítod magad, és oktalan, cefrés mámorodban bizony nagy téteket tennél arra, hogy a naplemente ma szerencsére elmarad.

*

Sötétedik. Hogy mit bizonyítottál, még mindig nem világos, de sietni kell, nincs mód töprengésre, jusson idő a cáfolatra is, mielőtt a lenn felejtett borból végképp elfogy az igazság. Szórával persze bármi elmegy, de ennél minőségibb tapasztalatra vágysz most. Egyetlen pohárra tisztán, legyen nemes, legyen kikezdzhetetlen, és lehetőleg ne essen jól. Megtalálsz az egyedül megfelelő palackot, töltesz magadnak, és aztán nem iszod meg. Vagy megiszod mégis? Vagy meg sem találod? Mindegy – az a lényeg, hogy úgy sejtjed, végül tényleg eljutottál addig a pontig, ahonnan minden belátható, és aztán onnan visszaneztél, vagy nem néztél vissza mégsem. Minden lehetséges, vagy semmi sem lehetséges.

Czilczer Olga SZÉLKAKAS ÉS PETÚNIA

 ligetmuhely.com/czilczer-olga-szelkakas-es-petunia/

J jön, ideér, helyel kínálok. Legyen kilátásunk, egy-egy kerti széket felteszek a tetőre.

A múltunkról beszélgetünk, az együtt megélt napról, az egymástól távoli évekről. Váltott postagalambok röptetik a szót magázódásból tegezésre. Te itt? És maga?

Most fordul be a sarkon. A kapun kilép. Ráesteledik kanyar, utca, minden házszám, kapualj.

Másnapra virrad, délre hevül, légy dúdol megint, darázsdongás köröz, egész mondattá kerekül. De erre már csak a szél válaszol szemből.

Ha elment, majd visszajön. Az üres ülőkére ül.

Mire újra bealkonyul, s a madárból lett ezüst repülőgép is elhúzott felettünk, kettészelve az ég. Beszélgető partneremet, mondja csak tovább, ott hagyom a maga felén a szélnek.

Jó napot!

Leereszkedve beton udvaromra, elültetem a nekem szólót. Rámorzsolom a kimondatlant, végszavával öntözöm, várom, hogy a mag kikeljen. Először apró leveleket hoz, majd megbújva bimbót, virágot. Hét nap hét kehely. Rám köszön. Mesével elaltat. Fürkészem, van-e a mélyén valami féltés, szerelemféle.

Néha a szélkakas rozsdásan csikordul. De a petúnia augusztusig illatozik.

kép | ChiccoDodiFC, adobe.com

Csongor Andrea A MINTA

 ligetmuhely.com/csongor-andrea-a-minta/

Én hoztam a kanapét,
te a két széket.
Habfelületre húztuk a közös mintát,
kettőnk képére idomítottuk,
nyúztuk át.
Közös kelme.

Áthúztuk.
Gyerekek ugráltak később a mintán,
nyúzták ők is,
bár tiltottuk.
Borfolt, lekváros száj,
minta a mintán.
Lassan térkép lett.
Azután szétzihálódtak a rímek.
Te vitted a két széket,
én a kanapét.
Nem illik többé semmihez.
Csak maradék.

kép | Giuseppe Porzani, adobe.com

Varga Zoltán Zsolt ÖRÖK HIDEGBÉKE

 ligetmuhely.com/varga-zoltan-zsolt-orok-hidegbeke/

A piccsen fekszem, fejem alá tett karom a párnám. Másik kezem a deszkán, a sok lefekvés, felkelés gömbölyűre koptatta, zsírosra fényezte a szélét. Több ezer rab félelme ivódott a nyirkos falakba.

A kínvallatás minden részletére emlékszem. De mit mondhattam, amikor a ruszkik végül beadták a tiopentálnátriumot? Lehet, hogy lebuktattam valakit? Fogalmam sincs.

A hálózat annyira anonim, hogy csak egy összekötőt ismerek a terepen. De nem valószínű, hogy azon a néven, amin a hétköznapi életben nyilvántartják. Ha mégis kikottyantottam a nevét, nem sokra mennek vele.

Rajta kívül csak Henk Van Verharent ismerem közelebről a cégtől. Vele egy osztályba jártam a gimnáziumban, majd az Akadémián. De ő már rég nem aktív, és különben is, elemző volt, aktakukac, ki se dugta az orrát a bunkerből húsz éven át. Ő megnősült, gyerekei lettek, élt a korai nyugdíjaztatás lehetőségével. Zandvoortban sütteti a hasát. Mielőtt Moszkvába jöttem, titokban felkerestem, hogy a régi szép időkről beszéljünk. Úgy kiütött a finn vodka, mint ez a kurva igazságszérum.

lebuktam

Én, a magányos farkas, külön engedéllyel tovább szolgálhattam. Újra kellett vizsgáznom mindenből. Hát, valahogy átevickéltem a lécz fölött. Egyre könnyebb feladatokkal bíztak meg. Egy kis ipari kémkedés, az orosz vezetés piszkos magánügyeinek gyűjtögetése. És mégis lebuktam, fogalmam sincs, hogyan. Minden este előírásosan eltüntettem a digitális nyomaimat, minden üzenet után megsemmisítettem az előző SIM kártyát. Talán magával rántott valaki. Nem tudhatom. Az éjszaka közepén csaptak le rám a hotelszobámban. Ha védekezek, úgy, ahogy arra képes vagyok, felért volna egy beismerő vallomással.

A kínvallatás minden részletére emlékszem. Súlyos cukorbeteg vagyok kisgyerekkorom óta, a fájdalomérzékelésem erősen tompult. Érzem a fájdalmat szerencsére, de csak nagyon távolról, mintha nem is az enyém volna. Ráadásul a kevesek egyike vagyok, akik immunisak az elektromos áramra. Ezek a genetikai hibák igencsak hasznosak a szakmámban. Kínzóaimnak el kellett játszanom a nagyhalált, nehogy drasztikusabb módszerekkel kísérletezzenek és maradandó károsodást okozzanak a testemen.

Fura dolog ez a kínzó–kínzott kapcsolat. Számtalanszor vallattam én is orosz kémeket. Az ember nem megy túl egy bizonyos határon. Nem a kibaszott Genfi egyezmény miatt, hanem mert mégiscsak kollégák vagyunk. Szaktársak.

A kínzás során tett vallomásom minden szavára emlékszem. Következetesen tagadtam, egyetlen keresztkérdéssel sem tudtak zavarba hozni. Azonnal megérezttem, hogy nincs bizonyíték ellenem, csakis a vallomásomra alapozhatnak bármilyen vádat. Így hát kitartottam, amíg az eszemnél voltam.

De hogy mit mondhattam, amikor intravénásan beadták a Pentothalt, azt nem tudom, senki sem emlékszik a szer hatása alatt tett vallomására.

Innovated Captures, adobe.com

Szinte biztosra veszem, hogy akkor sem árultam el magam. Nemcsak fizikai, pszichológiai kiképzést is kaptunk. A poligráfot simán átverem, azzal meg sem próbálkoztak. Mi sem használjuk Amszterdamban. Az évek során annyiféle identitásom volt, annyi fedő sztorit tanultam meg, hogy sokszor magam sem tudom, ki vagyok valójában.

– Neve? – minden egyes rohadt kihallgatás így kezdődött.

– Kirk Van Haaren.

– Az igazi neve?

– Kirk Van Haaren az igazi nevem.

– Foglalkozása?

– Művészettörténész.

– A valódi foglalkozása?

– A művészettörténész a valódi foglalkozásom. A csomagomban nyilván megtalálták a diplomámat. Csak azzal kutathatom a Tretyakov Képtárban a XIX. század orosz kismestereit.

– Maga holland kém. Tudjuk. Nyugodtan bevallhatja. Korára való tekintettel, és mert katonai dolgokba nem tenyerelt bele, 5–6 évvel megúszhatja. Jó magaviselettel 3 év múlva szabadulhat. Ha hajlandó feladni két ügynöktársát, azt a

három évet egy őrzött szanatóriumban töltheti, orosz politikai foglyok társaságában.

– Művészettörténész vagyok. Két kitűnő művészettörténész kollégám, akik szintén ezt a korszakot kutatják, Marko Ultenzen és Paul Van Dongen professzorok. Ők megfelelnek?

– Ön anyanyelvi szinten beszél oroszul.

– Igen, mert az amszterdami óvodában volt egy orosz menekült családból származó barátom, Alekszej, vele oroszul beszéltem, hogy a többi gyerek ne értsen minket. Az orosz tudásom miatt specializálódtam az orosz festményekre.

Itt mindig elakadt a vallasítás, egészen a mai napig. Ma belém nyomták azt a szart. Csak annyira emlékszem, hogy cefet jó kedvem támadt, aztán filmszakadás.

Mi a fenét mondhattam nekik?

Zsarolni nem tudnak, se kutyám, se macskám. Szüleim réges-rég meghaltak autóbalesetben, anyai nagyszüleim neveltek fel, de ők is korán elhaltak. Nők? Akadtak, de mindig csak rövid távon. Az elfogatásom előtti napon a metrón utaztam. Lábamnál nagy táska hevert Hollandiából hozott albumokkal. Egy szép fiatal zsensina ült előttem, az arcát erős rövidülésben láthattam. Egyszer csak megmozdult, éreztem, le akar szállni, elkaptam útjából a csomagom. Ő rám emelte a tekintetét, és olyan hálásan mosolygott rám, ami meglepett. Lepergettem magamnak több éves kapcsolatunk képeit, a megismerkedéstől az elválásig, és mint a film legszebb pillanatát tettem el ezt a mosolyt. Ilyen szerelmeim vannak mostanság.

Innovated Captures, adobe.com

Ha vallattam, és olyan makacs fickóra akadtam, mint jómagam, két hét után leállítottam a kínzást. Kiutasítottuk az illetőt az országból és ráállítottunk valakit. Ez sokszor hasznosabbnak bizonyult, mint kicsikarni belőle valami információt.

A cégben mostanra már tudják, hogy lebuktam, két hete nem küldök jelentést. A szabályok szerint minden velem kapcsolatos adatot kitörölnek a rendszerből. Hollandia számára nem létezem többé. Egy hollandul és oroszul beszélő test vagyok, vélt és valós emlékekkel, teljesen magamra utalva. Értem nem küld a cég senkit, nem érek annyit.

James Bond

Henk barátom, mit nem adnék most egy pohár vodkáért, különösen, hogy a vallatóim szájából állandóan dől a szaga. Emlékszel, 1962-ben, az első James Bond-film, a *Dr. No* hatására döntöttük el, hogy ügynökök leszünk? Milyen jól jönne most egy lézer-karóra, hogy elvágjam a rácsokat. De vajon a ruszlik meghagyták volna pont a karórát? Neked James Bond-film volt az életed? Mert nekem kurvára nem.

Vajon mikor jönnek újra értem? És mi a jó fenét mondhattam nekik a tiopentál-nátrium hatása alatt?

A novella előzménye:

Varga Zoltán Zsolt | [HIDEGBÉKE](#)

felső kép | olly, adobe.com

Szijj Márton A SEMMIBEN EGYENSÚLYOZVA

 ligetmuhely.com/a-semmiben-egyensulyozva/

Írni nehéz, főleg ekkora felelősséggel az ember vállán, úgy érezni, hogy miközben ír, a világon mindenki olvassa, és mindenki ítélkezik, talán oda se figyelve, csak zsigerből, és elég egy rossz helyre tett vessző, vagy felesleges kötőszó, egy ágra lépés, és tessék, máris eltörött az univerzum gerince, és ennél csak beszélni nehezebb, mert azt meg sokáig csak a semmiben egyensúlyozva lehet, várni közben, hogy mikor mond egyikünk végre valamit, ahonnan már könnyebb, ajtók nyílnak, de még mindig és mindig vigyázni kell, mert harc ez, ami odakint van, hogy állunk egymással szemben, és minden mondat egy lövés, és várjuk a pillanatot, amikor összeesünk egymás előtt, és el lehet mondani, hogy igen, ma is történt valami, vagy éppen ellenkezőleg, a *valami* elmarad, és ki-ki a langyos vérben tocsogva, más-más irányban elhagyja a csatateret, hogy keressen valakit, akinek a karjaiban meghalhat.

kép | Bits and Splits, adobe.com

Az étkezőbe lépve Dezsőt látom. Valójában nem így hívják, de a barátaimmal egy filmbeli disznó után annak neveztük el. A disznót levágták. Tudom, hogy gyerekes, de röhögni lehet rajta. A fiúk bevadulnak, anyámat lekocázzák. Azon is nevetek, bár nem tetszik. Elég gyakran csináljuk ezt: szavakkal aprítjuk a nevelőapákat, mostohaanyákat, meg az őket pártoló szüleinket. A társaságban két-három gyereknek nem váltak el a szülei. Ők is jól szórakoznak.

nehéz ételszag

Amióta Dezsőhöz költöztünk, legalább háromhetente töltött káposztát főz anyám. Utálok, nem tudom megmondani, miért. Egyszerűen viszolygok a látványától. Cseppet sem voltam bánatos, hogy hazaérve farkaséhségem szertefoszlott, amint megcsapta orromat a nehéz ételszag. Állandóan ennék, legalább hét kilót híztam egy év alatt. Minden ruhám kicsi rám. Anyám azt mondja, kinőttem, de én látom, hogy a tavalyi farmerom simán jó lenne hosszban, csak a combomon nem tudom túlhúzni. A fölsőim sem jók: a mellem, mint két labda, a hátamon ágyazni lehetne. Növök. Ja, széltében.

Dezső kanalazza a szaftos ételt, és potyognak a könnyei. Végigcsorog az arcán. Nem törli le. Az egész feje vöröslik. Tán túl csípős lett – gondolom.

Csókolom, mondom neki, és gyorsan hozzá teszem: juj, ilyen erős? Jobb, ha én kérdezek, nem akarom, hogy tudakolja, mi volt az iskolában, eszem ágában sincs elmondani, hogy megint egyest kaptam matekból, hazudni meg nem tudok. Vagyis tudok, de rögtön meglátszik rajtam. Ezért szoktam tükör előtt gyakorolni. Szerintem jól haladok, de Dezsőn még nem merem kipróbálni. Azt hiszi, az apáknak az a dolguk, hogy ilyeneket kérdezzenek. Neki nincs gyereke.

Nem válaszol. Szipog, szívja az orrát, és eszik. A taknyot néha a szalvétába törli, de nem fújja ki az orrát, csak töröl. Nem értem, miért kínozza magát a maró étellel, de többször nem mondom.

kép | kmiragaya, adobe.com

Néhány pillanatot várok, hátha válaszol, aztán a szobámba indulok. Iszkolnék, remélem, megúszom a beszélgetést, de amint hátat fordítok, utánam szól, nem akarok-e enni. Nem vagyok éhes, felelem, s ebben a pillanatban megkordul a gyomrom. Eddig tartott az étvágytalanság. Lopva hátra fordulok, vajon meghallotta-e. Lehet, hogy nem, de látom, leolvassa az arcomról, hogy mellébeszéltem.

Mi bajod van neked, mér' nem ülsz le velem egy asztalhoz? Nem is várom meg, míg megkérdezi, előbb válaszlok: nem szeretem a csípőset, később harapok valamit. És gyorsan hozzáteszem: köszönöm. Mintha nem hallotta volna, már nyúl is a kredencbe: tányért vesz elő, és szed nekem. Két nagy gombócot, meg káposztát is bőven. A zsír itt-ott dermedt, így még undorítóbb. Fémszélű tányérba mer, meg sem mikrózhatom. Kényszeredetten leülök, eszem. Az íze nem rossz, anyám remekül fűszerez, de mióta itt lakunk, újra disznózsírt használ. Kenyérrel hátha könnyebben lemegy. Na, legalább eszel is valamit – mondja –, nem bírom az ilyen gizda nőket, ha érted, mire gondolok. Sajnos, értem.

Még nehezebb az evés, magamban imádkozom, bárcsak megjönne már anyám vagy csöngessen be a szomszéd, legyen földrengés, dőljön össze a ház, kapjak agyvérzést, csak ne kelljen itt ülnöm velem.

Különben az étel nem is erős. Nem akarok beszélni, de kicsúszik a számon: nem is csíp. Miért, ki mondta, hogy csíp? Úgy néz rám, mint egy hülyére. Nem magyarázkodom. Kanalazom az ételt: pici káposzta, pici gombóc, sok kenyér. Nőjön, aminek nőnie kell.

lopva nézem

Velem szemben ül: lopva nézem az arcát, jól láttam-e egyáltalán, hogy könnyezett. Egy darabig semmi, de ahogy megfedezik rólam, újra kezdi. Nem csupán könnyezik: szerintem ez tényleg sír. Tanácstalan vagyok, nem tudom, jobb-e, ha úgy teszek, mintha nem látnám, vagy elvárja, hogy megkérdezzem, mi a baj.

Egyszer csak összetalálkozik a tekintetünk. Tudod, kezdi, én soha, de soha az életemben – itt kissé elcsuklik a hangja, másodpercekig hallgat, keresi a szavakat – nem ettem ilyen jót. Eltátom a számat, keresem a mondat értelmét: vajon tényleg azt gondolja, amit érteni vélek. Miközben ezen töprengök, kicsusszannak a számon a szavak, de nem én válaszolok, csak jön magától. Mintha álmomban történe az egész: ahogy kimondom, el is illan, felszívódik az éterben, és magam sem hallom, mit felelek.

Nagy pofon ébreszt és hallgattat el. Nem tudom, miért kaptam. Megeszem az egész tál ételt, majd csendben a szobámba megyek. Ágyam alól előhúzó a tükröt, s bal arcomon vizsgálgom a tenyérynymot.

Mikor anyám hazaér, alig várom, hogy túl legyünk az árulkodáson, legalább megtudom, mit mondtam. Tünetően kijövök a szobámból, ott vagyok köztük az étkezőben, de semmi. Együtt ülünk le vacsorázni, Dezső újra káposztát eszik, várom, hogy talán majd most, ám hiába. Figyelem, legalább sír-e, de azt sem.

Lefekvéskor anyám a szobámba jön, homlokon csókol, mint mindig. Olyan jó, hogy végre megint boldogok vagyunk, igaz? – kérdi. Igaz – felelem. Alig várom, hogy kimenjen, és előhúzzam a tükröt, bár anélkül is tudom, hisz nekem.

Birtalan Ferenc MERENGŐ

 ligetmuhely.com/birtalan-ferenc-merengo/

nem emlékszem de délután volt
odakint tisztos őszi
avar közt varjak kotorásztak
ami olyantájt indokolt

nem emlékszem ez így van rendjén
de össze kell rakni ezt-azt
mielőtt minden semmi lenne

mielőtt jön és észrevenném

nem emlékszem csak szemed-szádra
hogy miként izzott percre perc
minek beszéljek szerelemről
s miként lettem újra árva

nem emlékszem ez áztatás csak
nem múlt el semmi semmi sem
akárha tegnap minden itt van
az élet neked magyarázzak

nem emlékszem arcod aranyból
akárhol légy fénye tiszta
látom ahogy hozzád hajoltam
mit mondhattam neked akkor

kép | Fred Jackson, flickr.com

Csongor Andrea A KIS SPAGETTIPÁNTOS

 ligetmuhely.com/csongor-andrea-a-kis-spagettipantos/

Aznap elütöttem egy kutyát.
Lekéstük az orvost.
Eltévedtem. A gyerekek figyeltek.
Megfeszült az izom, ami ilyenkor megfeszül.
Este tízre mind aludtak,
a lakás tiszta, kislámpa fényében
a konyha krómja csillogott.
Felvettem a rózsaszín, spagettipántos hálóingemet.
„Beszélünk kell.”
De végül nem arról beszéltünk, más lett a téma,
először óvatosan, azután zavartan,
az évekhez képest röviden.
Hogy mostantól mással, máshol,
és főleg máshová, így valahogy.
Mit mondhattam akkor?
Köntösre váltottam a spagettipántost
(középkorú egyenruha),
az okafogyottat, a hiábavalót
– semmit sem mondtam akkor.

kép | [stokkete](https://www.stokkete.com/), [adobe.com](https://www.adobe.com/)

A házi orvos mintha süket volna, alig figyelt rá.

– A vérnyomása 150/80, a pulzusa kicsit magas, 160.

Kicsit? Akkor már szédült, reszketett.

– Doktor úr, nagyon rosszul vagyok, küldjön át a kardiológiára, itt van az épületben, szóljon oda vagy adjon beutalót.

– Nem szükséges. A ritmuszavar nem kellemes, de nem hal bele. Ballagjon el a Péterfy utcai kórház kardiológiájára, ott majd megnézik... Csak sétáljon szépen...

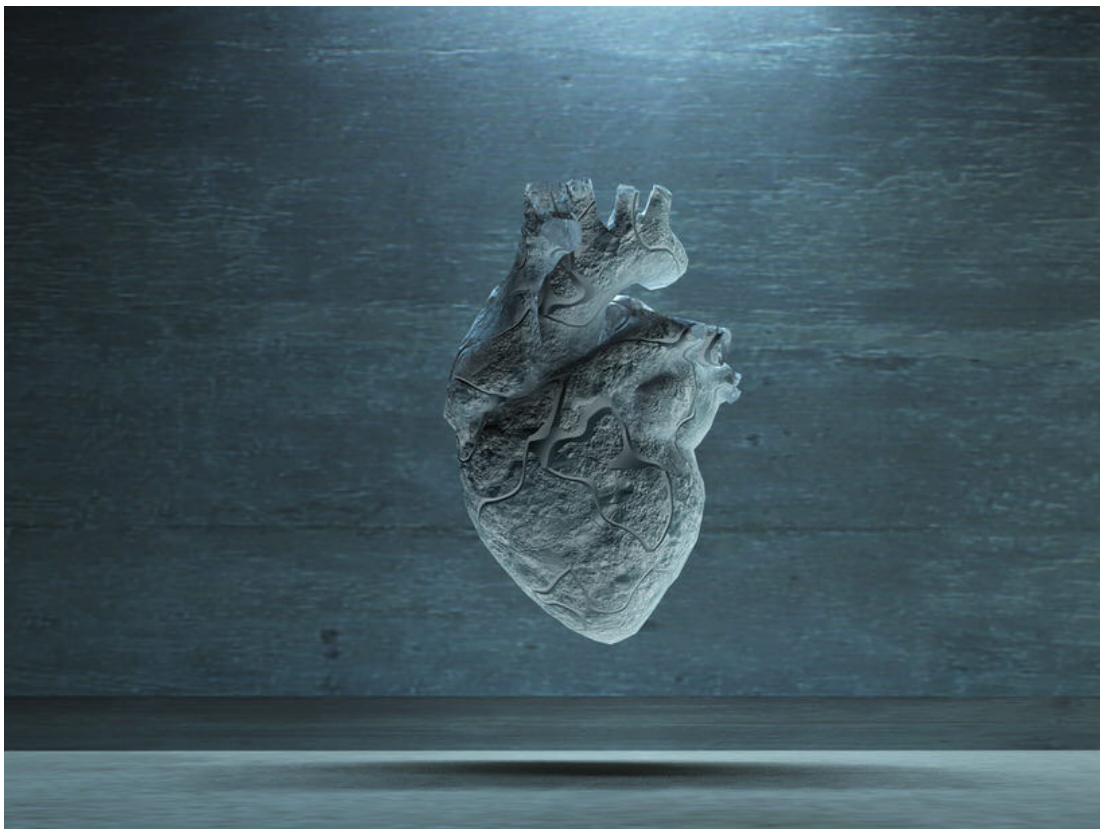
A nővér kezébe nyomta a szokásos recepteket. Elindult. Haza.

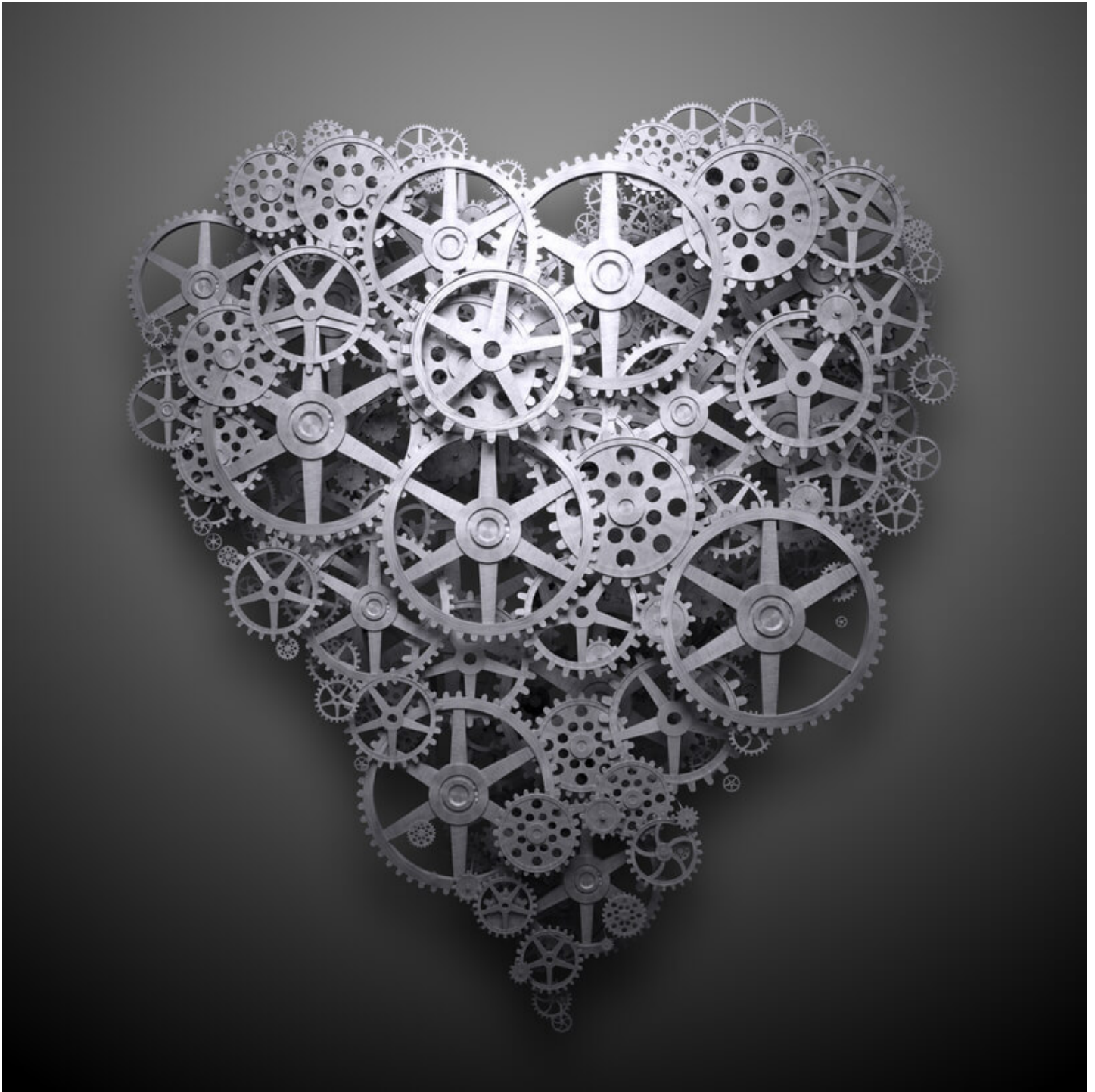
Mindig ráktól félt, és most a szíve viszi el? Az utca nem néptelen, ha összeesik, majd csak észreveszik. Elért a házukig, még két emelet van.

mint a halál előtt

Erőtlenül lépkedett felfelé, s közben külső-belső érzékei élesre állítottak. Mint a halál előtt? Megbabonázták az udvaron magasodó gesztenyefa rügyei. A gang vaskorlátján egyensúlyozó macskát szerette volna megszólítani.

Ahogy a lakásba ért, lefeküdt, várta, hátha visszaáll a rendes ritmus. De fekve is 150-160 között mozgott. Egyedül volt, párja az unokáknál tartott ügyeletet. Legjobb, ha hívja a mentőket.

Mopic, adobe.com

– Magát ezzel a pulzussal elküldte a házi orvos?

Feltették az EKG-elektrodákat, a gép mutatta a gyors és torz szívritmust. Carotis compressio, szívmasszázs, injekció, bekötötték a magnéziumoldatos infúziót. A mentőorvos azt mondta, a magnézium erősíti a szívizmot, de nem változott semmi.

– Hozza az igazolványait, TAJ kártyát, bevisszük a kórházba. Le tud jönni a lépcsőn?

A mentőápoló szorosan mellette ment, vállmagasságban tartva az infúziós flakont.

A kórteremben egymástól elfüggönyözött ágyak voltak, nem látta, hány, és melyiken fekszenek. Innen-onnan szuszogást és köhécselet hallott.

– Vegye le a cipőjét, tegye szabaddá a mellkasát, és feküdjön ide. Mindjárt helyrehozzuk a ritmust...

Az ágy fejénél rengeteg műszer, digitális kijelzőkkel, csatlakozókkal, skálákkal; mindenféle kábelek és csövek. Mellkasára nyomták a tappancsokat, nézték a műszereket.

– Ez tipikus SVPT – hallotta a diagnózist. – Mióta ilyen szapora a pulzusa? Más fájdalmat nem érez?

– Körülbelül három órája. Erős nyomást érzek a mellemben.

Az ágya mellé tolták az infúziós állványt, rajta két flakon átlátszó folyadék.

– Most egy pillanatra leállítjuk a szívét, de rögtön újra indítjuk. Ne rémüljön meg, feküdjön nyugodtan.

vaksötét lett

Látta, hogy egy ampullából felszívják valamit, és a kanülön keresztül belenyomják... azután vaksötét lett. Amikor magához tért, párja már mellette ült, rémületét mosollyal próbálta leplezni.

– Ugye, most jobb? Nem szorít a mellkasa? A pulzus visszaállt 80-ra. Most nyelje le ezt a tablettát, és lélegezzen nagyokat, egyenletesen. 1-2 órán át figyeljük, aztán hazamehet.

– Mi az az SVPT?

– A szívritmus zavarának egyik fajtája, a szívkamrák tachicardiája. Pihenjen, nemsokára visszajövök, csengessen, ha valami baj lenne...

Jó óra múlva megnézte a doktornő a műszerek értékeit, bólintott, és elengedte.

– Most 75 a pulzusa, a vérnyomás is jó. Ezt a gyógyszert váltsák ki. Reggel egy tablettát kell bevenni. Otthon is pihenjen sokat, ha bármi panasz van, jöjjenek vissza, az ambuláns lappal engem keressenek. Ezt a fajta ritmuszavart nem lehet kiszámítani, előfordulhat, hogy 1-2 héten belül újra jelentkezik, az is lehet, hogy csak fél év múlva, esetleg soha többé. Egy hónap múlva mindenképpen jelentkezzen kontrollra.

Utánanézett a neten az SVPT-nek: supraventricularis paroxysmalis tachycardia, a szívkamrákból eredő abnormálisan gyors szívverés. No, ettől nem lett sokkal okosabb. Észrevette, hogy másképpen tervezget és hihetetlenül fontosak az apró dolgok. Kulcsot kell másoltatni a kis szobához, elkészíti a polcokat a kamrában az üvegeknek, megírja az emlékeit, amit fiai már régen kértek. Talán tanítani is fog, biztosan meghívják a továbbképzőbe előadni.

Nem volt panaszmentes. Esténként újra és újra gyors lett a pulzusa, igaz, olykor 2-3 perc alatt elmúlt. Egy hónap múlva a doktornő ajánlotta a katéteres elektrofiziológiai vizsgálatot, és annak eredményétől függően az *ablációt* – egy beavatkozást, amely nagy valószínűséggel megszünteti az SVPT-hajlamot. Vállalta, és a doktornő meg is írta a beutalót az Országos Kardiológiai Intézetbe. Eszébe jutott ugyan, hogy egyik kollégája a katéteres vizsgálat közben halt meg, de a '80-as évek végén. Régen volt.

Andrey Kuzmin, adobe.com

Abláció. Sohasem hallotta a szót. A felvételt intéző orvos elmagyarázta, mi történik majd vele. A „fals vezérlést” okozó szívizom-részt nagyfrekvenciás elektromos égetéssel elroncsolják, így az kiiktatódik a vezérlési láncból. Kétnapos kórházi tartózkodás lesz – egy hónap múlva.

egész testében reszketett

A műtő fizikai kutatólaboratóriumhoz hasonlított. A beavatkozást két orvos, egy fizikus és három asszisztens végezte. Az egész másfél óráig tartott, ebből majdnem egy órát vett igénybe a tucatnyi szenzor, kábel és monitor felhelyezése,

a katéter és elektromos szondák felvezetése a szívhez. Közben ébren volt, nem érzett fájdalmat, de egész testében reszketett. Az égetést végző szondát a lágyéki artérián át vezették fel, a másik katétert a nyaki vénán keresztül. Csak akkor érzett égető-szúró fájdalmat, mikor pár másodpercre rákapcsolták a nagyfrekvenciás impulzust. 4-5 szúrás, a képernyőn látta a szondák mozgását és helyzetét, behatolását a szív izomszövetébe.

– Na, meg is lennénk, sikerült 80%-ban blokkolni a bajt okozó területet. Menjünk-e tovább, mert már nagyon közel vagyunk a bal kamra falához, féltő, hogy megsértjük a „főkábelt”?

Ezt tőle kérdi a főorvos? Hogy dönthetne ő?!

– Igen, hagyjuk abba. Mit jelent a 80%?

– Ekkora az esélye, hogy nem lesz újabb ritmuszavara. És ha lesz is, csak nagyon rövid ideig tart.

Az abláció sikeres volt. Azóta eltelt két év, és újabb SVPT nem fordult elő.

Felszerelte a polcokat, megírt két hosszabb családi „emlékiratot”, egy rövid esszét. Új anyagot gyűjtött az előadásaihoz. Kitakarította számítógépét; tervezett néhány műszert, amit szemléltető eszközként használ majd az előadásain. Még egy szép zempléni nyaralásuk is volt.

Kétségtelen: haladékot kapott, és használta, használja.

felső kép | rolffimages, adobe.com

Mikus Anikó A CSINÁLTATOTT GYEREK

 ligetmuhely.com/mikus-aniko-a-csinaltatott-gyerek/

Amikor Simi bácsi kilencvenéves korában meghalt, Betti néni azt mondta a hűgának:

– Készüljete! Az uram nemcsak gyereket csináltatott nekem, hanem koporsót is.

A testvérek összenéztek. Nyilván a fájdalom vette el nénjük józan eszt.

– Bettike, miért csináltatott volna neked koporsót? Élete végéig a tenyerén hordott, óvott még a széltől is! És milyen gyereket csináltatott neked?

– Hát épp ez az! Megfulladtam ettől a szeretettől! Minden áldott reggel azzal keltünk: szeretsz, Bettike? Minden áldott este azzal feküdtünk: szeress, Bettike! Azt' mégse tudott nekem gyereket csinálni! Na!

Senki nem kérdezte, hogy jött össze Palika, aki négyéves korában, tüdőgyulladásban meghalt.

két nagy zsák

Betti néni összecsomagolta matlaszé-pongyoláit, amit Simi bácsitól kapott az elmúlt évtizedek során, a méretre varrottakat és a készen vásároltakat. Két nagy zsákot megtöltöttek. Taxit hívott, levitette a zsákokat a ház elé. Amikor a sofőr be akarta pakolni a csomagtartóba, leintette:

– Hagyja csak itt a járdán, fiatalember! Holnaptól az egész utca matlaszéban virít, úgyis a sárga irigység ette őket!

Beült az anyósülésre, ismerős ékszerész címét adta meg. Ott letett az üvegpultra két zacskó aranyat, gyűrűt, láncot, fülbevalót, karkötőt. Némi hezitálás után az ujján lévő karikagyűrűt is hozzácsapta.

– Józsikám, látod, az uram nem szarral gurigázott életében! Most a két legnagyobb karkötő árát kérem, a többit add el, majd elosztom a hűgaim gyerekei közt.

Simi jó módú zsidócsalád egyetlen gyereke volt. A deportálás elől sikerült vidékre menekíteni: apja kisebb vagyont fizetett egy halott keresztény fiú irataiért, akinek valaha izomsorvadása volt, és felcsatolható járógépet hordott. A papírok mellé ajándékba kapta a merevítőket, azokkal vitték Bátaszékre, svábok lakta településre. Addig igencsak szűkölködő magyar parasztcsaládhoz került, Faragó István néven. A faluban elhíresztelték, hogy a rokonfiú Pestről jött gyógyulni, agyhártyagyulladás után erősödni.

Simi mindennap végigjárta a falut, gépbe fogott lábát ide-oda dobálta, nagyokat köszönt a kerítésen át, és egyre többet beszélgetett a falubeliekkel, főként Molnárékkal, ahol négy lánytestvért neveltek a szülők. A lányok nevettek Simon esetlen bókjain, robotszerű járásán. A legidősebb, Molnár Erzsébet, becenevén Bettike azonban a szívébe zárta. A duci, himlőhelyes arcú, visszahúzódó lány mindenki előtt titkolta, hogy olyan szerelmes Faragó Istvánba, mint a csacsi. Még Simi sem vette észre. Bettike türelmes hallgató volt, így hónapok múlva elárulta, hogy ő bizony nem az, akinek hiszik. A lány megkukult a vallomástól, szíve dörömbölt a félelemtől. Fülében végtelenítve hallotta antiszemita szomszédjuk szavait: *Kikeresztelkedett zsidónak, felmentett rablónak, kikúrált lónak egy az ára...*

óbégasson, aki vízfejű

A háború után Simi visszatért Pestre. Lakásukban bombakárosult családok laktak hármás társbérletben. A küszöböt se léphette át. Nem baj, gondolta, elalszom bárhol, csak a családomat megtaláljam! Van két kezem, két merevítőből szabadult lábam, magamhoz való eszem, óbégasson, aki vízfejű! Felfejtette kabátját, előszedte a gondosan belevarrt ékszereket, s mindenféle kupcihér alakokkal üzletelgetett. Reggeltől estig járta az utcákat, adott és vett, csereberélt, nem bánta, hogy lehandlézsidózták, amikor a házak udvarában elkiabálta magát: – Óóóóószeres, mindent veszek, mindent eladok!

Keményen dolgozott, és kereste a családját. Két év alatt a handlézsidóból vegyes kiskereskedővé lett. Megtudta, hogy szüleit a gettóból Auschwitz-Birkenauba vitték, nagyszüleit, nagynénjeit, nagybátyjait, unokatestvéreit mind megölték.

Ha írmagot csináltak belőlem, az is maradok! Én ugyan ennek az országnak, erre a világra szarok utódot nemzeni! Talált orvost, aki sterilizálta. Gondolt a kivándorlásra is, esze vitte volna minél messzebbre, de addig halogatta, míg itt ragadt.

Örömet csak a munkájában talált. Szatócsboltja mellett régiségekkel, múkincsekkel is foglalkozott. Ha nem volt túl fáradt, kiüresedett lélekkel járta az éjszakát, néha részegre itta magát, olyankor a könnyei is megeredtek. Valamelyik átvitt éjszaka után bérelt lakásába költöztetett egy sarkonállót.

– Holnaptól csak velem fekszel. Színházba, moziba, vacsorázni viszlek. Tisztességesen öltöztetlek, amit napközben megfőzöl, este velem megeszed. Üzleti tárgyalásaimra elkísérsz, mosolyogsz. Meglátod, velem jól jársz.

De Simit ez sem nyugtatta meg. Részegen egy kapualjban vernyákoló kismacskát tett zsebre, hazavitte, becézgette. Még egy lappancsot is beszerezelt a bejárati ajtóra, nevettek is rajta a házbeli népek. A cicát napról napra jobban szerette, kihílt lelkét ez a kis szőrgombóc melegítette fel.

Pár hét elteltével kirakta a nőt a lakásából, búcsúzóul bőkezűen felruházta.

Egy péntek este ölébe vette a macskáját:

– Mici, holnap reggel elutazom Bátaszékre, meglátogatom a Molnár családot, talán még a kezét is megkérem valamelyik lánynak. Vasárnap este jövök, addig vigyázz a házra!

Bátaszéken első útja a családhoz vezetett, akik Faragó Istvánként befogadták. Hellyel kínálták, etették-itatták, de csak feszengett mindenki. Leginkább a háziak, meglehet, égette zsebüket a fiatalemberért kapott pénz. Simi nem is időzött sokáig, mindenkit megölelt, és elsétált a Molnár család portájához. Lett is nagy ováció, amikor átkiabált a kerítésen. A szülők magukhoz ölelték a fiút, három fiatalabb lányuk idétlenül vihogott, rohangált a vendég körül. Bettinek még a szívverése is elállt, sötétkék szeme ragyogott, ragyás arcán szűnni nem akaró mosoly fénylett.

– Istenem, ebben a mosolyban akarok életem végéig lubickolni – gondolta Simon, miközben asztalhoz tessékeltek.

– Molnár uram, egy vallomással tartozom. Nem Faragó István a nevem, hanem Wolf Simon. Most rögtön felállok az asztaltól és elmegyek, ha úgy gondolják, hazug embernek nincs keresnivalója maguknál.

– Tudtuk mi azt jól, fiam, hogy ki vagy – felelte Molnár gazda. – Csak a süketnek és a vaknak nem tűnt fel, hogy a szegény Bedőéknek hirtelen rokona és pénze lett. Néhányan heccelték is egymást az ivóban: szedjük le a gépet a fiú lábáról, gyűjtsunk alá neki, aztán meglátjuk, tud-e szaladni? Mi megfeleltünk a hőzöngőknek, nem is esett bántódásod, ugye!

Betti Simon háta mögé állt, két kezét rátette a fiú vállára.

– Én nem mondtam ám el még apuséknak sem!

Simi megcsókolta a lány kezét, másnap pedig tisztelettel feleségül kérte.

tenyerén hordja

Csendes esküvőt tartottak, Simon úgy okoskodott, nem szól Bettinek a sterilizálásról, elég lesz neki, ha a tenyerén hordja, kedvét lesi mindenben. Betti az első években ragyogott, fürdött Simi gondoskodó szeretetében. Csinosította az időközben megvásárolt lakásukat, ismerkedett a várossal, firgett-forgott a tükör előtt szebbnél szebb ruháiban. Egyedül a macska miatt vitatkoztak, mert Betti – vidéki lány lévén – úgy tartotta, kutyának, macskának kint a helye. Végül szülei befogadták portájukra Micit, Simi nehéz szívvel vált meg tőle.

Simi mindent csináltatott. Bútort, ruhát, cipőt, ékszert. – A csináltatott szép! Szépről szépet szólnak! – mondogatta. Betti pongyolában reggelizett az urával és pongyolában várta este.

– Csak pihengess, kedvesem, szépítgesd a fészkünet, várj rám meleg vacsorával. Még a csillagokat is lehozom neked, csak szeress!

Teltek az évek, Betti, hogy elüsse valamivel az idejét, rákapott a bridzsre. Simon örült, hogy felesége sokat játszik, úgy tán kevésbé vágyódik gyermek után. Közben Betti húgai is férjhez mentek, egészséges, szép gyerekeket hoztak világra. A testvérek minden családi összejövetelen élcelődtek Simi férfiasságán.

– Csak a derekad merevedik, sógor?

Simi látta asszonyán a kétségbeesett vágyódást, ahogy öleli testvérei gyerekeit. Nehéz döntésre jutott.

Házuk földszintjén – utcára néző szép kirakattal – órásnő dolgozott, akiről az a hír járta, hogy még a legyet is röptében. Betért hozzá egy üveg jóféle borral, most először beszélt valakinek arról, hogy nemzőképtelenné mívttette magát.

– Szeretném a feleségemet boldognak látni. Csinálj neki gyereket, megfizetem!

Az órásnak még a szája is tátva maradt döbbenetében: pont egy férj kéri, hogy fektesse meg a feleségét?!

– Mi vagyok én, tenyészbika?

– Legyél az, és nem leszek hálátlan!

Sokáig beszélgettek, borozgattak. Szó esett egy kis horgászstégről a Dunán, csöpp faházikóval, aminek tulajdonjoga gazdát cserélhet sikeres akció esetén...

Betti elment meddőségvizsgálatra, mindent rendben találtak nála. Orvosa ajánlotta, vizsgálta meg magát a férje is. Egyik este, vacsora közben, csak úgy mellesleg megemlítette az urának, megnézethetné magát ő is egy szakorvossal.

– Szívem, velem minden rendben van! Meglásd, jön az a gyerek, amikor jönni akar!

A hitvesi ágyban Simi éppoly szeretettel ölelte feleségét, mint az első időkben, de Betti egyre többször hivatkozott fejfájásra, gyengeségre, menzeszre. Simi bánatos szívvel, nyitott szemmel feküdt éjszakákon át, és várt.

az órás bókjai

Szilágyi, az órás fél szemét az utcafronton tartotta. Eleinte csak köszönt Bettinek, szélesen mosolygott a kitárt ajtónak támaszkodva. Később dicsérte eleganciáját, csináltatott cipőit, frizuráját. Betti zavartan nevetett az órás bókjain, tudta ő is, hogy nagy szoknyavadász a férfi. Különben sem szokott udvarláshoz, csúnyasága miatt egyetlen hódolója sem akadt lánykorában. Simon volt az első férfi az életében. És hát tisztességes férjes asszony – Szilágyi Bandinak nagy körültekintésre volt szüksége a becserkészéséhez. Egy alkalommal zuhogó esőben szaladt haza a bridzspartiról.

– Ugorjon be egy forró teára hozzám, Bettike! Megrendelő, vevő egy szál sincs ebben a cudar időben, és ahogy mondani szokták, ökör iszik magában!

Betti köszönettel elfogadta az invitálást, két kezében jólesően szorongatta a forró teáscsészét. Semmiségekről beszélgettek, időjárásról, szomszédokról, kártyapartikról.

– András, köszönöm az italt, most már mennem kell.

– Szóljon csak Bandinak, így hív engem mindenki! Tudja, mit érzek, mikor a tengerkék szemébe nézek? Hogy megfürödnék, örökre elmerülnék benne!

Betti pironkodva számolt be férjének az órás bókjairól, de Simi nagyvonalúan intett:

– Ugyan, nagy zsvány a Bandi, mindenki tudja! Körbefordul a feje minden nő után, különben is, szépről szépet szólnak! És te szép vagy, drágám!

Bettit végül a szünni nem akaró ostrom Bandi karjaiba lökte. Legalábbis ezt hitette el a gyanútlan órással, aki már alig várta, hogy sikerüljön a terv, s megkapja jutalmát. Ám az elmúlt hetek alatt az asszony is megérezte, hogy a maga hasznára fordíthatja Szilágyi nyomulását.

Csak úgy, selyempongyolában szaladt le Szilágyihoz, kezében egy csavaros tetejű konzerves üveggel.

– Jaj, kedves Bandi, hiába veszködöm, nem bírom lecsavarni ezt a fránya fedelet! Ugye, számíthatok az erős kezére?

Lazán megkötött pongyolája láttatni engedte dús keblét, haját igazgatta, miközben az órásmester lecsavarta a fedelet.

– Nemcsak az erős kezemre számíthat Bettike...

Kitette a Mindjárt jövők! táblát, és az üzlet mögötti kis szeparéban magáévá tette az asszonyt.

ha beköszönt az áldás

Betti, hogy biztosan teherbe essen, az elkövetkező hetekben többször is leszaladt Bandihoz fedelet lecsavartatni. Lelkifurdalását csillapította a kétségbeesett gyermek utáni vágy. Közben házastársi kötelességének is eleget tett, boldog lesz majd Simi is, ha beköszönt az áldás! Amikor megtudta, hogy valóban teherbe esett, taxival rohant férjéhez a régiségkereskedésbe.

– Meglátod, olyan stramm kispalit szülsz, hogy csak na!

– Honnan tudod, hogy fiú lesz? Istenem, csak egészséges legyen!

– Az lesz! Az én fiam vasgyúró lesz, akárki meglátja!

Eddig is kényelmesen éltek, de szinte egyszerre mondták ki: a baba miatt nagyobb lakást kell keresni. Egyikőjük sem tudta a másiktól, hogy valójában az órásmester elől szeretnének eltűnni.

Zavartalan terhesség után Betti fiút szült, Pálnak nevezték, hiszen Simon hónapokon át csak kispalinak becézte. Pár hét elteltével már látszott, hogy a kisfiú örökölte anyja tengerkéék szemszínét. Szülei gyakran fürkészték, keresve az órás vonásait.

Palika négyéves korában egy kis légúti hurut szövődményeként tüdőgyulladás kapott, és a kórházi kezelés sem tudta megmenteni. Simi a falat verte tehetetlenségében, Betti összeomlott. Hónapokig tartó pszichiátriai kezelés után került haza. Mindketten úgy hitték, valamely felsőbb akarat vette el tőlük a gyereket, büntetésül, mert hazudtak a másoknak. Külön-külön hordozták a terhet, az elmondhatatlant. Büntudatosan bámultak maguk elé, ha valaki vigasztalta őket, hogy lesz majd másik gyerekük.

Simi tudta már, vétek volt a feleségét más férfi karjába lökni. Betti fejében esküje futott, akár a neoncsík: *...hozzá hű leszek, vele megelégszem, hozzá hű leszek, vele megelégszem...*

Ebből a lakásból azért mentek el, mert nem akarták látni kisfiuk szobáját, kiüríteni, átrendezni pedig nem volt erejük. Betti kérésére Budára költöztek, csendes kis utcában vettek lakást. Az asszony továbbra sem dolgozott,

vezette a háztartást, kötött és horgolt. Jogosítványt szerzett, autót kapott, hogy vásárolni és bridzselni járhatson.

Új lakóhelyükön nem titkolták, hogy elveszítették egyetlen gyermeküket, mégis szájára vette Bettit az utca.

– Csak mereszi napszámra a seggét, mindennap más pongyolában mutogatja magát az erkélyen! Majd ha neki is lótni-futni kellene a kölkökért óvodába, iskolába, nem lenne ideje kártyázni, furikázni! Különben is, akinek ekkora segge van, az inkább takargassa!

Simi szeretett volna újra cicát tartani, de felesége továbbra sem tűrt meg semmilyen állatot a lakásban. Egyik születésnapján váratlanul mégis kapott egy hullámos papagájt. Megjátszotta, hogy örül, de a drót mögött gubbasztó madár elhurcolt és megölt családjára emlékeztette. Pár hét múlva nyitva hagyta a kalitka ajtaját, elhúzta a függönyt, és mozdulatlanul nézte, ahogy a madár kiröppen.

Anyósa és apósa néhány hónapnyi különbséggel halt meg, Simi még túlradóbban szeretgette a feleségét, hogy enyhítse a szomorúságát. Betti meg mind gyakrabban látogatta hűgait. Néha panaszkodott, hogy megfullad ebben a házasságban, de rendre megkapta: – Simonnal megfogtad az isten lábát, örülnöd kéne, nem óbégatnod!

Örült hát évtizedekig a csináltatott bútorai között, csináltatott cipőí, ruhái, ékszerei közül kedvére válogathatott.

ne pucolja ki a szarból

Simit egy idő után mindenki Simon úrnak hívta, méltóságteljes külleme, tartózkodó modora nem engedte, hogy bácsizzák. Amikor betegeskedni kezdett, 88 éves múlt. Betti 86 éves kora ellenére erős volt és egészséges. Odaadón ápolta, gondozta a férjét, ült vele órákon át vizsgálatokra, leletekre várva. Simi azonban egyre ingerültebb, gorombább lett, nehezen tűrte a kiszolgáltatottságot. Megsoványodott, valaha izmos lábszára, karja elvékonyodott, a megállíthatatlan kórság végleg ágyba kényszerítette. Torkaszakadtából üvöltött, hogy őt ne pucolja ki Betti a szarból, futja bőven, hogy ápolónőt fogadjanak. Minden gorombasága után bocsánatot kért, s amíg tudott, kezét csókolt. Sem mosdatáskor, sem ágytálazáskor nem tűrte, hogy jelen legyen a felesége.

Álmában halt meg.

Betti kifizette az ápolónőt, aki kérte, üljön le, mert egy levelet szeretne átadni.

– Miféle levelet?

– Simon úrét. Olyankor diktálta, amikor Betti néni elment valahová. Lelkemre kötötte, csak akkor adjam oda, amikor ő már nem lesz. Szerintem tessék leülni, ha akarja, megvárom, amíg elolvassa.

– Köszönöm, kedvesem, de szeretnék egyedül maradni.

Betti felbontotta a levelet.

Drága kincsem, Bettikém!

Mindent köszönök neked! Nemcsak azért akarom lerakni a lelki terhemet, mert az utam végére értem, hanem elsősorban azért, hogy megbocsáthass magadnak. Úgy kértem meg a kezedet, hogy tudtam, nem lehet gyerekem. A családom elpusztítása megrengette hitemet, vazektómiát végeztettem magamon. Förtelmes hazugsággal indítottam közös életünket! Nehéz teherként hordoztam magamban évtizedeken át, félttem, hogy elhagysz, ha megtudod.

Néha erősen akartam, bárcsak megnyílnál előttem, és elmondanád, összefeküdtél az órással. Akkor kvittek lehetünk volna. De még erősebben akartam, hogy hallgass róla. Jogod volt hozzá, hiszen én hazudtam először.

Nem voltam képes gyerekét csinálni neked, hát megcsináltattam Szilágyi Andrással. Megfizettem érte. Így is, meg úgy is. De leginkább úgy. Ezerszer mentettem fel magamat, ezerszer vertem fejemet a falba.

Megnyugvást ad neked, hogy érted éltem. Mindig méltó módon gondoskodtam rólad, hiányt sosem szenvedtél semmiben. Cserébe családot adtál nekem, anyám és apám lehetett a szüleid által, testvéreim a húgaid által. Végrendeletemben mindent elrendeztem, ügyvédemnél letétbe helyeztem a szükséges papírokat.

Gilicz József koporsókészítő asztalosmesternél megrendeltem a koporsóinkat is, erre sem lesz gondod. Gyalulatlan, kihúzható aljzatú az enyém, legalább ennyi emlékeztessen arra, honnan jöttem. Sötét öltöny, más nem kell. A tiedet könnyű nyárfából csináltattam, fehérre polírozott, hatszögletű, rézfogantyús. Számla rendezve.

Öökre a Te Simonod.

kép | Konstantin Sutyagin, adobe.com

Bíró Béla AZ ASSZIMILÁCIÓ PARADOXONAI

 ligetmuhely.com/hiro-bela-az-asszimilacio-paradoxonai/

Mennyit érveltem az asszimiláció ellen! Úgy véltem, természetellenes folyamat, hiszen nyelvének és kultúrájának elhagyására bárkit csak külső kényszerek szoríthatnak. Többen vitatták gondolataimat, és joggal, államaink ugyanis telis-tele vannak önkéntes asszimilánsokkal, akik saját kulturális közösségeikben nem találták a helyüket, s a befogadó társadalmak kínálta esélyek vonzásában úgy érezték, a nyelv- és kultúraváltással többet nyernek, mint veszítenek. Az asszimiláció nekik valóban nem természetellenes. Legalábbis, ha valaki idegenként települ be egy kulturálisan homogén államba vagy egy adott államon belüli, viszonylag homogén kulturális közösségbe. Egyetlen vagy akár néhány tucatnyi, egymástól függetlenül betelepülő individuumért lehetetlen multikulturális társadalmat kialakítani, az ő nyelvük és kultúrájuk nem tehető hivatalos nyelvvé és kultúrává. Ilyenkor tehát az asszimiláció természetes folyamat.

különböző kulturális közösségek

De a valóban multikulturális társadalmakban, amelyekben évszázadok óta különböző kulturális közösségek élnek együtt, más a helyzet. Ha a többségi közösségek az érintettek által is elfogadottan asszimilálnak, az magától értetődő folyamat. Sőt – nemzetállami kényszerek nélkül – a kisebbségi közösségekben is az lenne. S azokra a más nyelvű és más kultúrájú individuumokra, akik például a székelyek közé telepednek, ugyanennek a szabálynak kellett volna érvényesülni. Évszázadokon át így is volt.

A jelenség az európai normák – vagyis az etnikai közösségek fellazításának az Európai Unió által is kodifikált elve – szerint magától értetődő lehetett volna. Már 1919-ben is. Van erre példa: Svájc lakosságának kb. kétharmada évszázadok óta német, negyede francia, négy százaléka olasz, a többi ladin. A németek, ha az európai nagyhatalmak, a franciák és az angolok útját követik, különösebb erőfeszítés nélkül németté asszimilálhatták volna az állam egészét. Egyszerű oka van, hogy nem ez történt. A svájciak komolyan vették az Európai Unió jogrendszerében ma is érvényes, de be nem tartott elvet, hogy az etnikai tömbök fellazítása tilos. A fellazítás leghatékonyabb eszközét, a kényszerasszimilációt úgy tették lehetetlenné, hogy a természetes asszimilációt legalizálták. Svájcban ugyanis, ha egy német a német kantonok valamelyikéből francia vagy olasz kantonba települ, kénytelen francia vagy olasz iskolába járni a gyerekeit. Ezekben a kantonokban német iskolák nincsenek, ahogyan a német kantonokban sem járhat senki francia vagy olasz iskolába. Aki saját etnikai közösségét elhagyja, az önként vállalja, hogy nyelvet és kultúrát cserél. Ami persze nem kötelező, de ha a nyelv- és kultúraváltást nem vállalja, az áttelepedést sem erőlteti senki. A nyelv és kultúrávesztés sem kötelező. Világnyelvekről lévén szó, az iskolában második nyelvként az elhagyott kulturális közösség nyelvét is választhatja. Így a két-kultúráság lehetősége is nyitott marad.

k_yu, adobe.com

Erdély fővárosának, Kolozsvárnak a lakossága (a németek és a zsidók kitelepülését, valamint a masszív magyar kivándorlást követően) legalább négyötöd arányban románá vált. Kínos, de nekünk, magyaroknak ezt fenntartások nélkül el kell fogadnunk. Legalábbis, ha az egynyelvű és egykultúrájú Magyarország Franciaországból, illetve Angliából importált rögeszméjét máig sem igazán tudjuk feladni: a nemzeti doktrína miatt továbbra is román polgártársainkhoz hasonlóan gondolkodunk.

Ha a trianoni Európa az etnikai tömbök fellazítását tiltó svájci alapelveket teszi magáévá, nemcsak a magyarok, de a románok számára is jóval kedvezőbben alakulhatott volna minden. Ha a románok Trianont követően nem arra

törekednek, hogy a magyar városokat kisajátítsák, hanem hogy – az elsőprő román többség adóira alapozva, s a magyar, a német, a zsidó népesség méltányos hozzájárulását is igénybe véve – az erdélyi román hagyományokra alapozott saját urbánus agglomerációkat alakítsanak ki, Románia sorsa egészen másként alakul. Ma már mi lehetnénk Kelet-Közép-Európa legdemokratikusabb állama. Akkor Nagyvárad, Kolozsvár, Marosvásárhely magyar, Temesvár, Szeged, Brassó – mára elkerülhetetlenül kissé vidékiessé vált – német városok maradnak. S a német, a magyar és a megszülető román városok közt egészséges konkurencia is kialakul. Ez a versengés a román alkotóerő két világháború közötti, szinte páratlan prosperitását továbbvivő, sajátosan román erdélyiség felvirágzását eredményezte volna.

Az erdélyi román társadalom akkor nem lefelé, hanem felfelé nivellálódik. Az együttélő közösségek javára.

kevéssel beérnénk

Sajnos, nem ez történt. A jóvátétel egyetlen lehetősége, hogy a románság legjobbjai megpróbáljanak némi igazságot szolgáltatni a kisebbségeknek. Ennek gyakorlatilag nincs akadálya, hiszen kevéssel beérnénk. Már csak attól is lojális polgáraivá válhatnánk a román államnak, hogy az állam az adott keretek közt garantálná közösségi egyenjogúságunkat, ahol lehet, az autonómiát, ahol meg nem, némi pozitív diszkriminációt.

Hogy mindez jelenleg lehetetlennek tűnik, az nemcsak az amúgy is megsemmisülésre ítélt, tehát emigrációba vagy a beolvadásba menekülő magyarság tragédiáját vetíti előre (az erdélyi németység és a zsidóság tragédiája már végleges), hanem annak a román államnak a csődjét is, melynek polgárai – az európai idegenellenesség erősödésével – hovatovább el sem menekülhetnek. Egy jobbra hazug történelemben, egy erkölcsi gátlások nélküli állami adminisztrációban, s ami még fájdalmasabb: civil társadalomban mindinkább elveszítik önmagukat.

Azaz: a román társadalom – s nem csak Erdélyben – továbbra is lefelé nivellálódik.

felső kép | Kenishirotie, adobe.com

Kiss Lajos András A MONSTRUÓZUS SZÉPSÉG

 ligetmuhely.com/a-monstruozus-szepseg/

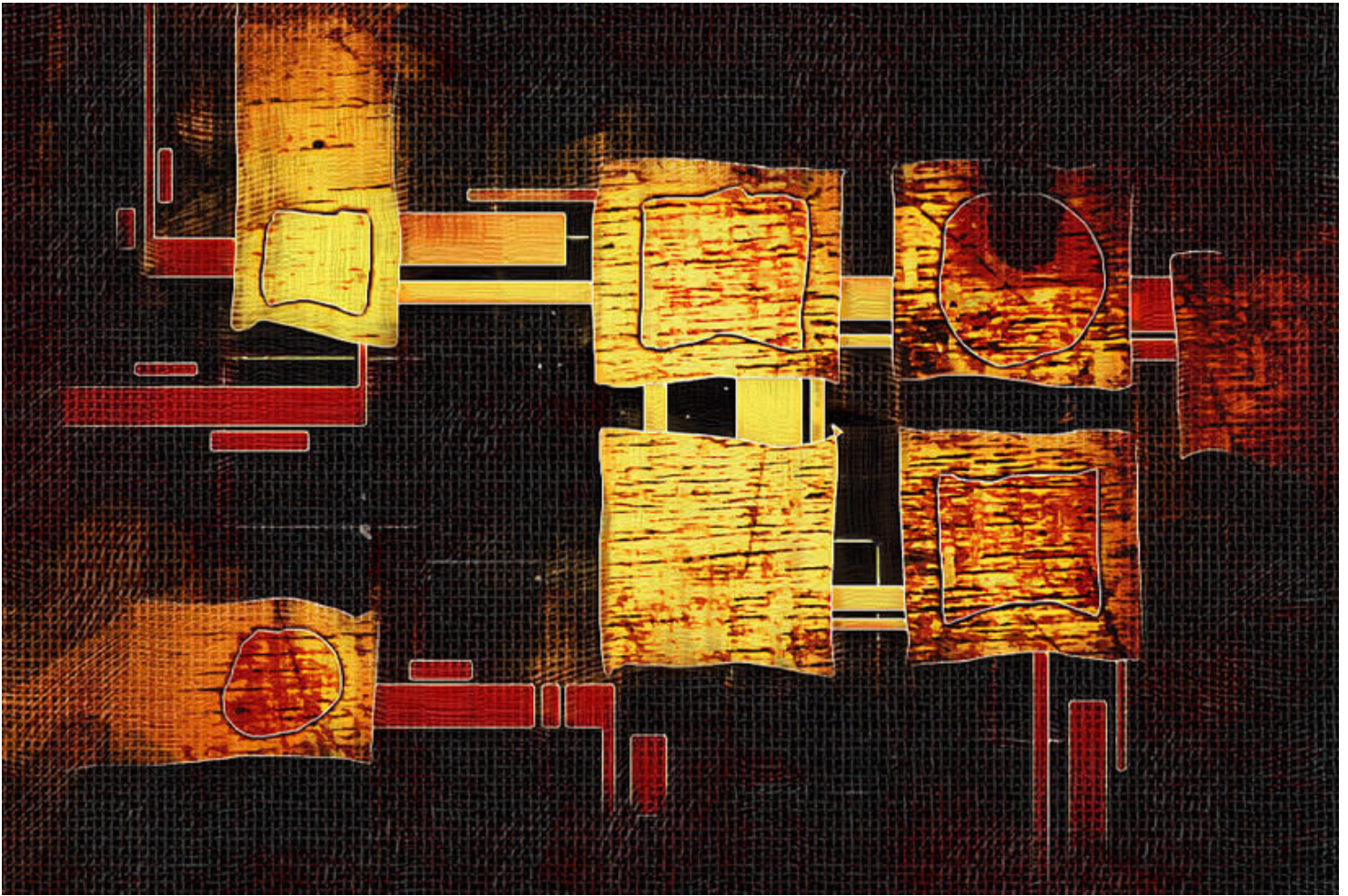
Ernst Jünger regényírónak, esszéistának, a német konzervatív forradalmárok egyik vezéralakjának munkássága ellentmondásos és bizonytalan az európai, kiváltképp a francia kultúrában. Ellenségeként – az agresszív német hódító törekvések reprezentatív alakjaként – a franciák számára eleve a „másik oldal”-t jeleníti meg. (A közel százhárom évet megélt Jünger katona volt mindkét világháborúban. Az elsőben jobbra a francia és a belga fronton harcolt, a második idején inkább csak hivatali funkciókat viselt a Franciaországot megszálló német hadseregben.)

a frontkatona

De Jünger háborús naplói népszerűbbek a francia nyelvű országokban, mint Németországban. 2008-ban a Gallimard Kiadó az igazán elegánsnak számító *Pléiade* bőrkötésű sorozatában adta ki háborús naplóját.^[1] Akik ebben a sorozatban jelennek meg, szinte biztosan a „halhatatlanok” közé tartoznak – legalábbis a sorozat szerkesztői és a közel álló entellektüelek szerint. Jünger valóban nem csupán a huszadik század tragikus eseményeinek kiemelkedő tanúságtevője – olyan aktív részvevő volt, aki mindig törekedett, hogy személyes tapasztalattal „adjon értelmet” az értelmetlenségnek. A frontkatona, mondja, a legintimebben tanúsíthatja, hogy a megélt halál-közelség „az üdvösséget sejtető találkozás a fényvel”.

A háború esztétizálásának kérdéseit vizsgálva jórészt Jünger két háborús naplójára, a magyarul is olvasható és a dokumentarista „naplóirodalom” műfajába tartozó *Acélzivatárban* című műre, illetve a „kisebb háborús írások”^[2] közé sorolt *A harc mint belső élmény* filozofikus/reflexív jellegű munkára támaszkodom.

Az európai kulturális tapasztalatban a háború évezredek óta az elszabadult szenvedélyek, a gyors halál, illetve az áldozatvállalás toposzaként jelenik meg. Sokan gondolják, hogy bensőséges rokoni kapcsolat van háború és forradalom között, mert a felületes megfigyelő számára a háborúban ugyanazok a heterogén energiák törnek ki vulkányszerűen, mint a forradalomban. De míg a forradalmi kitörésben általában ott rejlik egy többé-kevésbé prognosztizálható, az eseményeket normális mederbe terelő „negatív energia” is, a háború nem ismer határokat. Michel Surya szerint „a háború kaotikusságában nincs ott az új rend ígérete. A célok kevésbé világosan ’vésődnek be’ a háborúba, mint a forradalomba. A háborúban az erőszak sokkal *nyomasztóbb*, egyúttal lelkesítőbb is.”^[3]

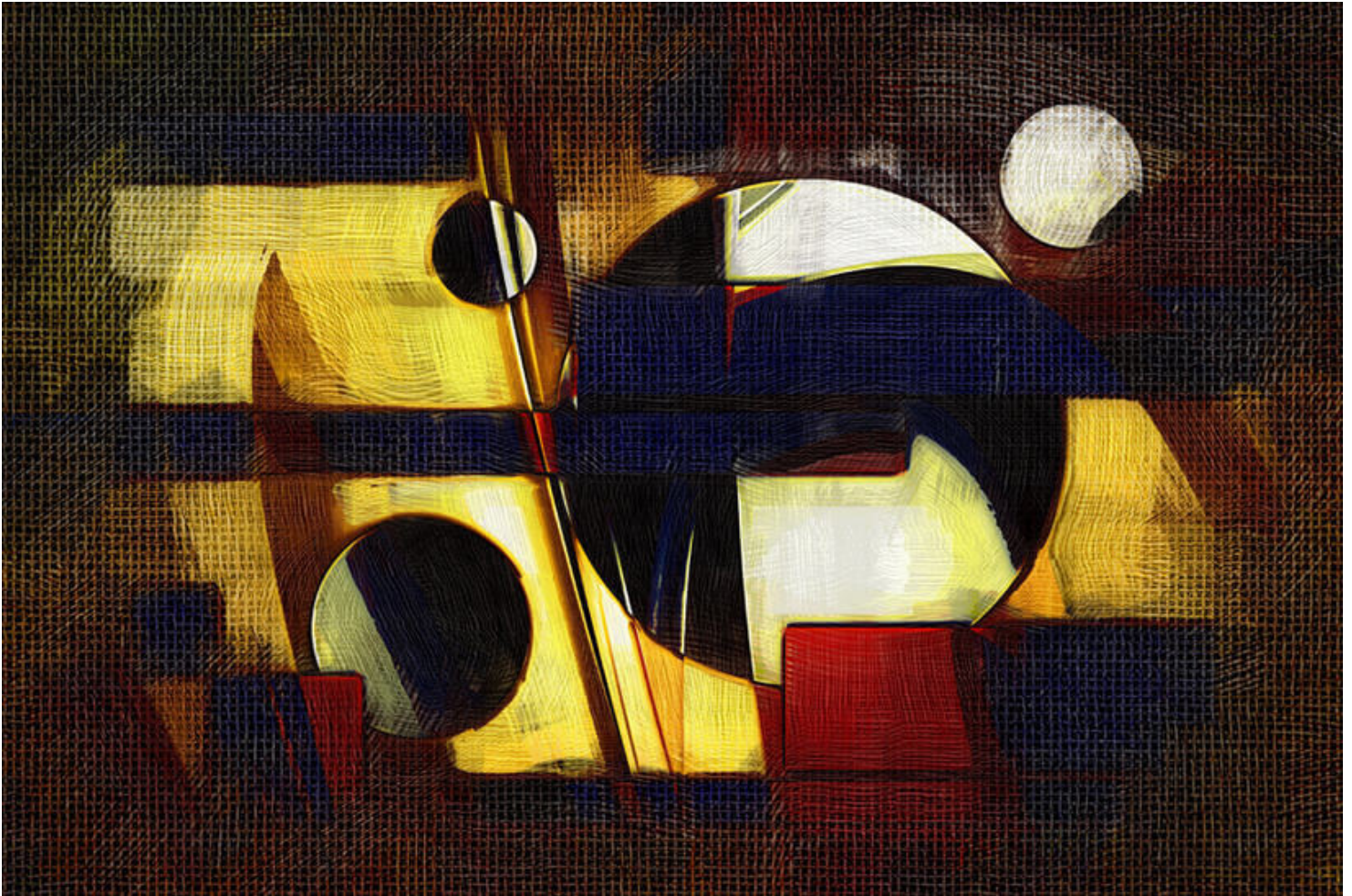

Annyi bizonyos, hogy a háború démonikus. A katona ebben a zavaros érzelmi állapotban, közvetlenül megtapasztalhatja a halált. Tapasztalatában a félelem alig megkülönböztethető az eltompult fesztelenségtől. Az *Acélzivatárban* 1916. augusztus 20-i bejegyzésében ez áll: „Itt vettem észre – ám ez valójában az egész háború során tulajdonképpen csak ebben a csatában mutatkozott meg –, hogy létezik a rettegésnek olyan fajtája is, mely már annyira idegen, mint egy feltáratlan földrész. Voltak pillanatok, amikor semmiféle félelmet nem éreztem, inkább valami túláradó, szinte démoni könnyedséget; s ezt gyakran kísérték meglepő, elfojthatatlan nevetésrohamok.”[4]

a halál járt az eszemben

A harcban kimerült, lövészárokból gubbasztó katonának másképpen jelenik meg élet és halál kapcsolata, mint a „normálisnak” tekintett civil életben. A katona olykor, mintha kábítószer hatása állna, másképpen érzel és gondolkodik, azonosíthatatlan, lebegő térben vagy inkább *nem-helyen* (atoposz) van. „A halálos kimerültségbe, amelybe hirtelen belezuhantam, ekkor már beszüremkedett a boldogság tudata is, amely egyre erősödött, s heteken keresztül hatalmában tartott. A halál járt az eszemben, de anélkül, hogy maga a gondolat nyugtalanított volna. Életem minden kapcsolata fenségesen egyszerűnek tűnt, és úgy merültem álomba, hogy tulajdonképpen minden 'rendben van'.”[5] A lövészárókat-katona számára az élet és a halál elegye jön létre, amelyben az élő test megkülönböztethetetlenül lesz a holttesttől. „Különös erővel vésődött emlékezetembe a felszaggatott és még gőzölgő harcállás képe, amelyet röviddel a roham után láttam. Az aznapi ügyeletesek már elfoglalták a helyüket, az árkokat azonban még nem takarították ki. Az őrhelyeket néhol még az elesettek tetemei borították, s közöttük – mintha a testükből nőtt volna ki – már ott állt az új váltás, fegyverrel a kézben. E csoportok látványa dermesztően hatott; mintha egy pillanatra megszűnt volna élet és halál különbsége.”[6]

Az európai kultúrtörténet közhelyszerű igazságai közé tartozik, hogy az emberek (a férfiak) hajlamosak glorifikálni a háborút. A történétírók és a szépírók gyakran megszépítik a csatákat, főképpen a lovagi küzdelmek „test a test elleni” formáját, a közelharc szépségét festik le csodálattal teli borzongással. Az első világháború francia „emlékezetkultúráját” a múlt század húszas éveiben mély érzékenységgel és kritikai alaposággal feldolgozó Jean Norton Cru (aki szintén részt vett a világháborúban, s kiváltképp a verduni csatában jeleskedett) jegyzi meg: „Az ember hajlamos (...) szinte emberfeletti tulajdonságokkal és érzésekkel felruházni a harcosokat. Tüzes bátorság, elszánt, türelmetlen küzdeni akarás, a sebesülés és a halál lehetőségének megvetése, a földi élet boldog feláldozása és mértéket nem ismerő dicsvágy stb.”^[7]

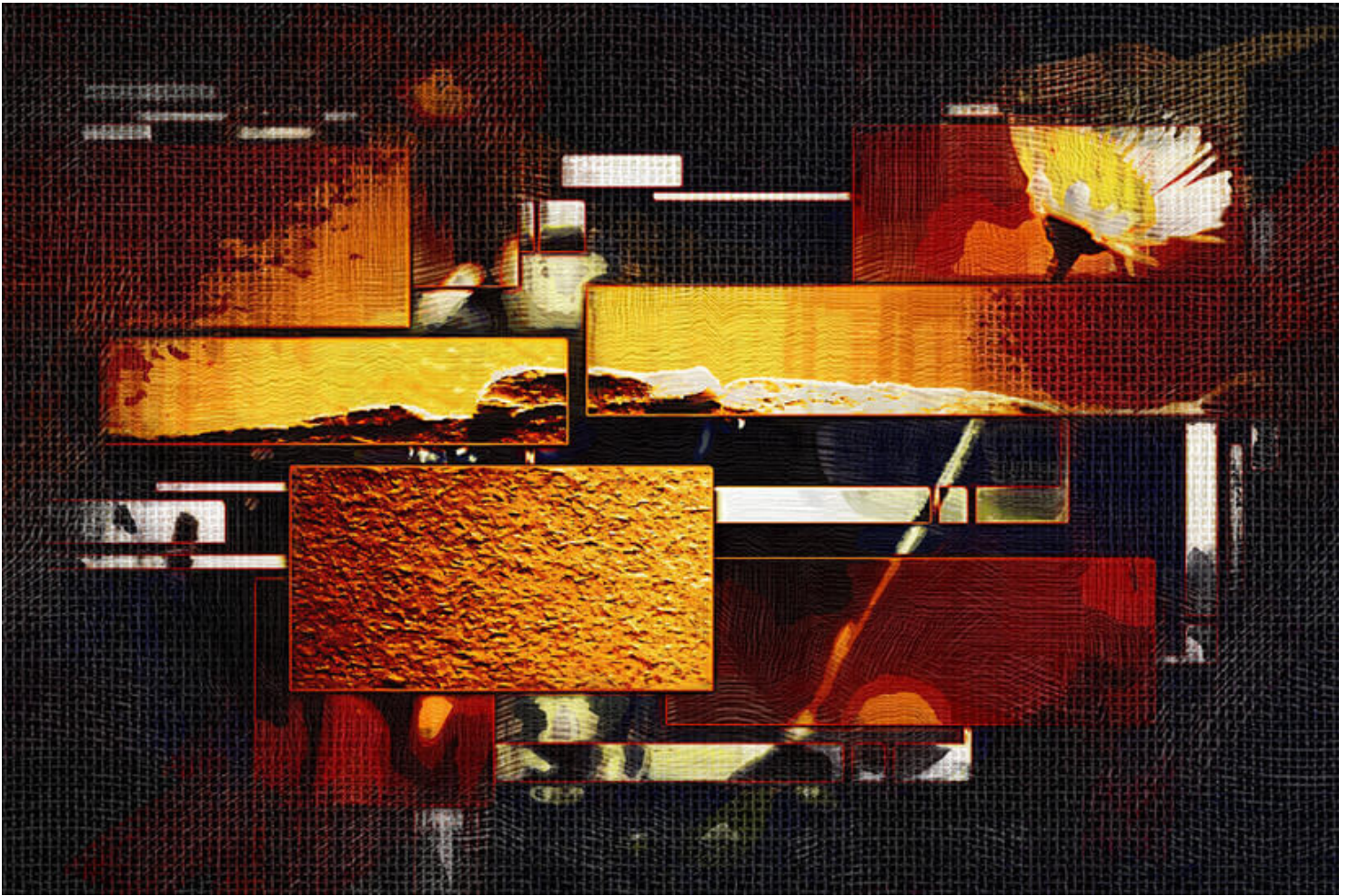
Hasonlóan látja ezt Bernd Weisbrod is, aki úgyszintén a maskulin fundamentalizmus ideál-tipikus megjelenésének tekinti Jünger háborús írásait. Hosszú tanulmányában – az utóbbi évtizedekben divatossá vált identitástörténeti kutatásokra támaszkodva – Weisbrod azt fejtegeti, hogy a nacionalista orientáltságú historiográfia és emlékezetkultúra előszeretettel alkalmaz szexuális fogalomkészletet. Így az „ellenség hazája a hódításra váró nő” szerepét kapja. Ez a férfias történelemfelfogás mutatja, hogy az *elképzelt közösség* és az *elképzelt szerzői én* nem elválasztható. „Úgy tűnik – írja Weisbrod –, hogy a nemzet maskulin konstrukciója és a férfiasság nemzetkonstrukciója meghatározó eleme a modern kor identitástörekvéseinek.”^[8] (Valószínű, hogy Ernst Jünger – mint harcias nacionalista és a német konzervív forradalom előhírnöke – az 1980-as évek végéig alaptémájának tekintette a háborút, és nem sértődött volna meg, hogy a maskulin szerzők közé sorolják. Mégis úgy látom, a Jünger-féle háború-interpretáció nem egy rétegű, s mindenképpen méltó az árnyaltabb megítélésre.)

Iovagi próbatétel

Az *Acélzivatarban* című regényben újra és újra szembesülünk a modern, „hipertechnicizált” háború kétértelműségével. Jünger ragaszkodik a csodás metamorfózis feltételezéséhez, hogy az emberi természetből kiirthatatlan „háborús vadság” képes iovagi szellemmé lényegülni. A szerencsés végkimenetelű csatát követő italáldozat „(...) minden régi harcos legszebb emlékeinek egyike.”^[9] Kétségtelen, az efféle szertartások a vadság elemi megnyilvánulásai, ugyanakkor az emlékezés átszellemíti a történeteket. „(...) példa erre a veszélyben is fellelt tényleges öröm vagy annak öröme, hogy sikeresen kiállták a harc iovagi próbatételét.”^[10] A háború előrehaladtával a harcoló feleknek egyre szűkebb tér állt rendelkezésre, hogy a iovagi erényeket gyakorolják. Juhász Anikó az *Acélzivatarban* frontregényről írott tanulmányában joggal állapítja meg, hogy az „(...) első világháborúban végbement az a folyamat, amelyben a hadiszabályok, a hadi morál tiszteletben tartásától eljutottak odáig, hogy egyszer csak minden mindegygá vált.”^[11]

Jünger „harcos heroizmusának” kétértelműsége mögött is meghúzódik a másik problémakör: az író viszonya a modernitáshoz általában, s azon belül a technikához. Mert folyamatosan alakult, a stációk a fiatalkori technika- és harcimádattól az öregkori ökológiai és „visszafogottan pacifista” gondolkodásig vezetnek. Az idő előrehaladtával Jünger egyre világosabban látja, hogy a modern „eldologiasodott” és elgépiesedett társadalom kicsi teret biztosít a személyes hősiességre. Egy-egy ritka, kitüntetett pillanat erejéig megcsillan a frontharcosok heroizmusa, de „a háború valamennyi izgalmas pillanata közül egy sem fogható ahhoz, amikor a harcállásban a szűk agyagfalak között két rohamcsapatot irányító parancsnok találkozik. Ilyenkor nincs visszaút és nincs könyörület. Ezzel mindenki tisztában van, aki látta őket saját felségterületükön; ők a lövészárkok hercegei, arcuk kemény és eltökéltséget tükröz, vakmerők, könnyedén ugranak előre és hátra, tekintetük metsző és vérszomjas, mint akik felnőttek a kellő óra követelményéhez; s róluk egyetlen haditudósítás sem emlékezik meg.”^[12]

De ez csak az egyik fele a háború „igazságának”. Amikor a kiterjedt ágyúzás és szisztematikus robbantások után Jünger egy sor lerombolt francia falu látványával szembesül – nagyjából az Arras–Saint-Quentin–Soissons zónában –, kénytelen megállapítani, hogy a modern és technicizált háború leginkább a „bolondok házára emlékeztet”, s a „(...) hatás, amit belőlem kiváltott, félig komikus, félig visszataszító. (...) Azzal a tervszerű pusztítással, amellyel későbbi életem során oly sokszor találkoztam, mondhatni már az unalomig menő gyakorisággal, első ízben itt szembesültem. Vészjóslóan kapcsolódik ez korunk ökonómiai gondolkodásához. Valójában a pusztítónak is több kárt okoz, mint hasznot, a katonának pedig korántsem válik becsületére.”^[13]

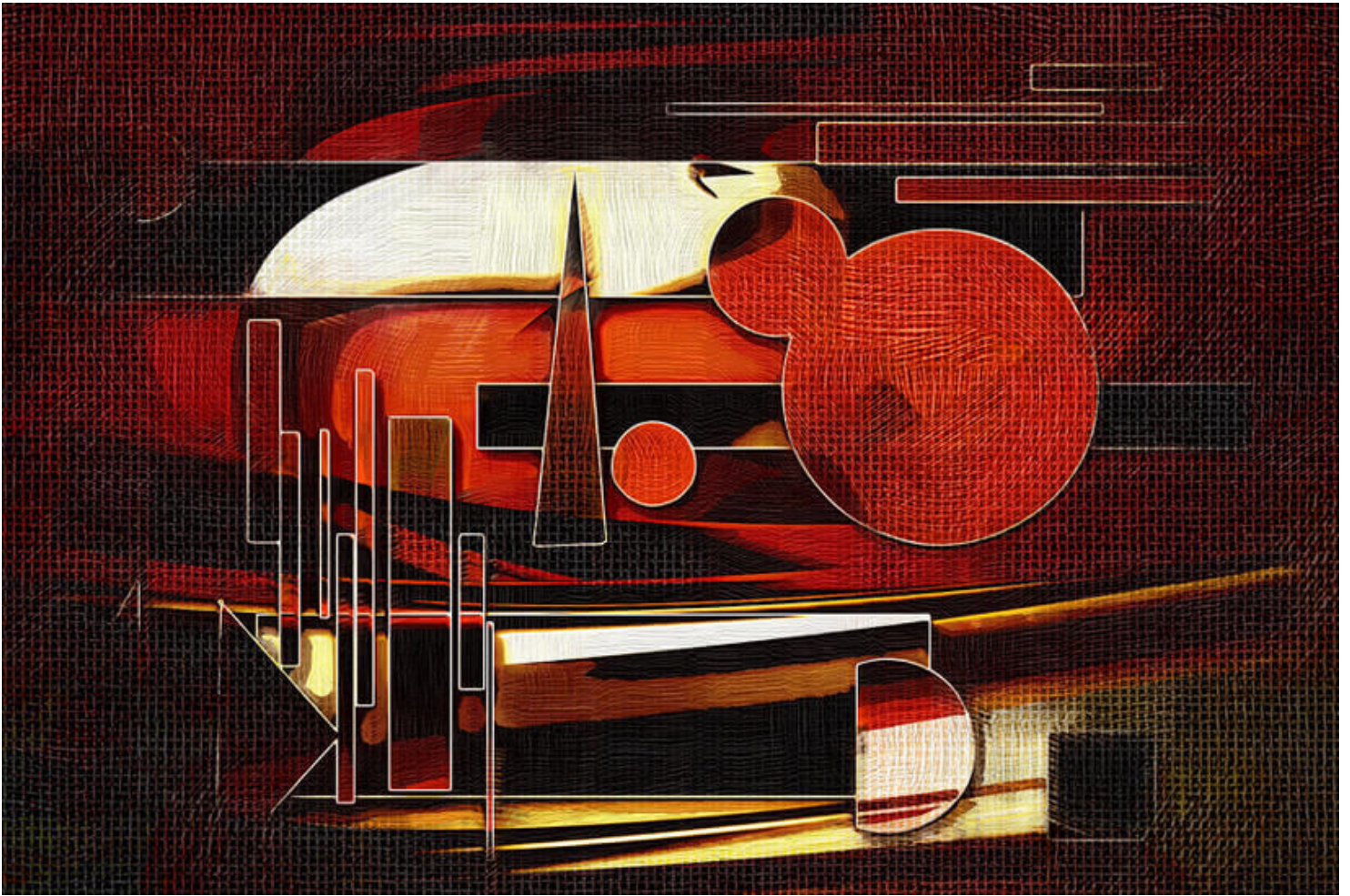
Ehhez hasonló moralizáló megjegyzésekkel ritkán találkozunk az *Acélzivatarban* lapjain. Jünger törekvése, hogy a fényképezőgép vagy filmkamera tárgyilagosságával rögzítse a tapasztaltakat, nehezen fért össze meditatív erkölcsfilozófiai reflexiókkal. *A harc mint belső élmény* egészen más közelítésű. Még sincs igaza Jünger francia biográfusának, Julien Hervier-nek, hogy az író visszautasít minden morális, historiográfiai vagy ideológiai szempontot a tények bemutatásakor. „Jünger szigorúan tartja magát a kvázi fenomenológiai leíráshoz; csak az átéltet és a megtapasztaltat mutatja be.”^[14]

Valójában többször is kilép a szenttelen krónikás szerepéből, és a lövészárk-katona (főleg, ha német!) heroizálása nyílt militarista apológiába fordul. Amikor a világítólövedékek fényében néhány pillanatra meglátja bajtársai acélsisakos, feltűzött bajonettel rohamra induló sorfalát, szinte eposzi hősnek érzi magát: „ilyenkor felerősödött bennem a sebezhetetlenség érzése. Szétmorzsolhatnak bennünket, de nem győzhetnek le.”^[15] Úgy vélem, Jünger mégiscsak idealizálja a háborút, de legtöbbször valóban rideg, szenttelen krónikás, aki objektíven igyekszik bemutatni az olvasónak, mit élt át a lövészárkban „az egyszerű baka”. Számára a háború se nem szép, se nem *rút*, hanem – kanti értelemben – alapvetően és lényegszerűen *fenséges*. Jünger azt képviseli, hogy az *emberi logosz* rendre képtelennek bizonyul az élet és a halál teljességének megragadására, s ezt az észbeli erőtlenséget a modern háború szélsőséges megnyilvánulásai mutatják legtisztábban. De éppen a modern háború, a maga „extrém többletével” korigálja a békés polgár „tudásdeficitjét”, s egy radikálisan más világértelmezésre ad lehetőséget.

Walter Benjamin már 1924-ben érzékelte, hogy konzervatív forradalmárok, elsősorban Jünger, a háború esztétizálásával próbáltak valamiféle totális világértelmezéshez jutni. „A háború új elmélete – amely az őrjöngő dekadencia jegyét viseli homlokán –, voltaképpen a *l'art pour l'art* téziseinek sietős átvitele a háború területére.”^[16]

Létfizika

A háború Jünger-féle esztétizálása a tájértelmezésekben jelenik meg: különösen a szürke, aknák és ágyúlövedékek szaggatta táj mögött megbúvó „létfizika” bűvölte el. A táj sohasem „semleges terep”, hanem értéktelített „szubhumán” szféra, amely folyamatosan emlékezteti az embert eredetére és élete végességére. Mindig figyelmeztet, hogy a megszabott földi lét ideje előbb vagy utóbb véget ér. A háborúban ez hatványozottan érvényesül, hiszen a természet és a társadalom szférái folyamatosan keresztezik egymást. „Estéknént kivettem a sarokból a sétapálcát, és a dombos tájon kanyargó keskeny földúton kószáltam. Az elhanyagolt földek tele voltak forró és vad illatokat árasztó virágokkal. Olykor-olykor magányos fák álltak az út mentén. Békeidőben földművesek pihentek a fák tövében, melyek ekkor fehér, rózsaszín vagy sötétvörös felhőkbe borultak – varázslatos jelenségek voltak a magány burája alatt. E tájképet hősi és mélabús fényekkel egészítette ki a háború anélkül, hogy vonzerejét elpusztította volna; a túlradó virágzás kábítóbban és sugárzóbban hatott, mint bármikor máskor. Ha ilyen természet vesz körül, könnyebb csatába vonulni, mint holt és hideg téli tájon. Hiszen itt még az egyszerű lélekben is feldereng a sejtelem, hogy élete mélyen beágyazódik a természetbe, s halála nem egyenlő a véggel.”^[17] Az *Acélzivatarban* lapjain jól érzékelhetően keveredik a szélsőséges objektívizmus és a szélsőséges szubjektívizmus. A naplóregényben a szerző olykor az elfogulatlan, a tudományos precizitás eszméjét magáénak valló tudós szerepében lép fel, aki a szenttelen geológus vagy paleontológus szemszögéből rögzíti a lövészárkok struktúráját. „Ebben az állásban egy geológus ugyancsak jól érezhette volna magát. A megközelítési árkok sorjában hat réteget nyitottak meg, a korallmészközettől a 'gravelotte-i márgáig', ebbe ágyazódtak a lövészárkok. A sárgásbarna szikla telis-tele volt kövülettel, főleg lapos, zsemle alakú tengerisünökkel, a páncélatuk ezerszámra bukkant elő az árokkal. Valahányszor végighaladtam az ellenőrzésünk alatt álló szakaszon, kagylóktól, tengerisünöktől és ammonitáktól (fejlábúak) dagadó zsebekkel tértem vissza a fedezékbe.”^[18] Ezek a megjegyzések nagyon tudatosak lehetnek, hiszen Jünger életrajzírói fontosnak tartják hangsúlyozni, hogy többek között a rovarterületén is elismert felfedezéseket tett. Jünger őszinte természettudományos érdeklődését nem megkérdőjelezve, véleményem szerint mégsem a természet csodái az igazán attraktívák számára. Kant esztétikai álláspontjával ellentétben, amely szerint a *fenséges* – mint a szépség excesszusa – a ritka természeti jelenségekben nyilvánul meg, Jüngernél az *artefaktum* (az emberi csinálmány), tehát a *háború* lesz a fenséges ideál-típus megjelenési formája. Ez a fordulat szinte automatikusan provokálja a kérdést: vajon erkölcsileg nem reménytelenül problematikus a háború effajta esztétizálása?

Érdeemes szemügyre venni a fenséges esztétikai státuszával kapcsolatos kanti fejtegetéseket. *Az ítélőerő kritikájában* ír a megdöbbenésről, amely a római Szent Péter bazilikába először betérőt éri. „Itt ugyanis a néző azt érzi, hogy képzelőereje nem megfelelő egy egésznek az eszméjéhez mérten, ahhoz, hogy az eszmét ábrázolja; ebben a meg-nem-felelésben a képzelőerő eléri maximumát, és miközben e maximum kibővítésére törekszik, visszaroskad önmagába, miáltal viszont a nézőt felkavaró tetszés fogja el.”^[19] Tehát Kant felfogása szerint az artefaktumok, azaz az ember által kigondolt, létrehozott világ (például a bazilikák, a piramisok) nem tartoznak a fenséges jelenségek közé. Ezek az objektumok egy előre kigondolt, racionálisan megtervezett és kivitelezett cselekvéssorozat eredményeként jöttek létre. Lehetnek gigantikusak és kolosszálisak, de a legkevésbé sem érthetetlenek. „(...) ahhoz, hogy a fenséges esetében az esztétikai ítélet *tiszta* lehessen – *nem keveredve semmilyen teleológiai ítélettel* mint észítélettel -, és hogy ennek egy, az *esztétikai* ítélőerő kritikájába maradéktalanul beleillő példáját adhassuk, ehhez nem vehetjük számításba sem a művészeti alkotások (pl. épületek, oszlopok) fenségességét, ahol is az emberi cél határozza meg mind a formát, mind a nagyságot, sem az olyan természeti dolgokét, amelyek fogalma már magában hordoz egy meghatározott célt (...).”^[20]

Az ember a természeti jelenségek többségét rendszerint képes „értelmes rend”-ben látni. A geológus vagy biológus azért tudja osztályozni a kőzeteket, a növényeket és az állatokat, mert a világ jelenségei általában a „jól elrendezettség” formáját mutatják. Viszont a természeti jelenségek kisebb része kapcsán „elvi érthetlenséggel” szembesül. A tengeri viharok, a pusztító orkánok mögött rejlik „logika” felfoghatatlan a diszkurzív értelem számára. „A merészen kiszögelő, mintegy fenyegető sziklák, az égen tornyosuló, mennydörgés és villámlás közepette tovavonuló viharfelhők, a vulkánok a maguk romboló hatalmasságában, a teljes pusztulást hátrahagyó orkánok, a határtalan háborgó óceán, a hatalmas folyam magasból lezúduló vízesése és hasonlók: hatalmukkal összehasonlítva ellenállásra való képességünk jelentéktelenül kicsivé lesz.”^[21]

Az efféle természeti jelenségekkel szembesülve az emberi értelem tehetetlennek bizonyul, hogy valamilyen rendet vagy legalábbis kvázi-rendet fedezzen fel a történések háttérében. Ezért, mondja Kant, nem az emberi alkotások, hanem a *természet mint tiszta erő* – azaz olyan hatalom, amely végérvényesen meghalad bennünket – tarthat igényt a *fenségesre*.

a háború esszenciája

A kanti álláspont ismeretében nézzük Jünger másik háborús írását, amelyben radikálisan más a fenséges felfogása. Az eredetileg 1922-ben *A harc mint belső élmény* címmel megjelent mű intellektuális-filozófiai szempontból jelentősebb, mint az *Acélzivatárban*. Helmuth Kiesel, Jünger egyik legalaposabb biográfusa szerint már a könyv címe is utal az expresszionizmus, a német romantika (elsődlegesen Novalis) és Nietzsche erősen pszichologizáló hatására. A lélek a ki nem elégített ösztön *befelé fordulásából* jön létre – Nietzsche ezt a folyamatot az ember *belsőiségiesítésének* (Verinnerlichung) nevezi.[22] „*A harc mint belső élmény* új világ és új kultúra felemelkedését hirdeti. Az új kultúrában teljesedik ki a folyamat, amelynek irányát éppen a háború jelölte ki. Jünger a könyv tizenhárom egymásra épülő és tömören megformált fejezetében – ezek a személyes tapasztalat és programjellegű röpirat között oszcillálnak – mindent a 'háború esszenciája' mint hívó kifejezés köré szervez.”[23] S valóban, unalmas, hibernált állapotként mutatja be a háborút megelőző hosszú békeidőt, amelyben a tiszta anyagiasság, a természettudományok önhitt világértelmezése, a városi polgár eltunyult életvitele a teljes közömbösségbe és valódi életet nélkülöző szellemtelenségbe fulladt. A „nagy háború” sokkja ébresztette fel az új nemzedéket a „langyos szendergésből”, mert radikálisan más világteremtés lehetőségét villantotta fel. Az első világháború kitörését fogadó általános európai lelkesültség persze ismert tény. Jünger értékelése sok igazságot tartalmaz, elég a korabeli filmhíradók kockáit idézni: Franciaországtól Németországon át Oroszországig mindenütt vidám, harci vággyal teli, égő tekintetű bakák búcsúzkodnak a frontra induló szerelvények előtt. Ami igazán érdekes, hogy sokan a háború után is kitartottak harcias lelkesedésükben, s éppen a háborúban vesztes németek között maradt meg a harci szellem. Sőt, a weimari demokrácia évei alatt még fel is erősödtek a harcias hangok. „A háború mint belső élmény – mondja Martine Béland – (...) időtlen létezőként, fundamentális tapasztalatként jelent meg, amely talán éppen azért következett be, hogy megerősítse és kiszélesítse annak a generációnak az antimodernizmusát, amelynek az életmód, a kommunikáció és a termelés folyamatos technicizálódásával kellett szembesülnie.”[24]

Jünger már a könyv első lapjain egyértelművé teszi világfelfogását, amikor Hérakleitosz közismert töredékének („a háború mindenek atyja és mindenek királya”) fundamentális létértelmet tulajdonít. A háború isteni erőként vagy természetfölötti akaratként hatol be az emberi életbe: úgy ragad el bennünket, mint egy iszonyatos tengeri vihar. A háborút – állítja –nem tekinthetjük emberi csinálmánynak, de szexuális ösztönnek sem, „a háború természeti törvény, ezért sohasem leszünk képesek kivonni magunkat a hatalma alól.”[25] Ez az ellenállhatatlan erő különösen a modern háborúban jelenik meg. „A harc gigantikus és modern mechanizmus formáját öltötte magára. Mindent személytelen és fagyos áradat borított be. A táj halott égitest kráterévé lett; az élet eltűnt, izzó láva-gejzír mindenütt.”[26]

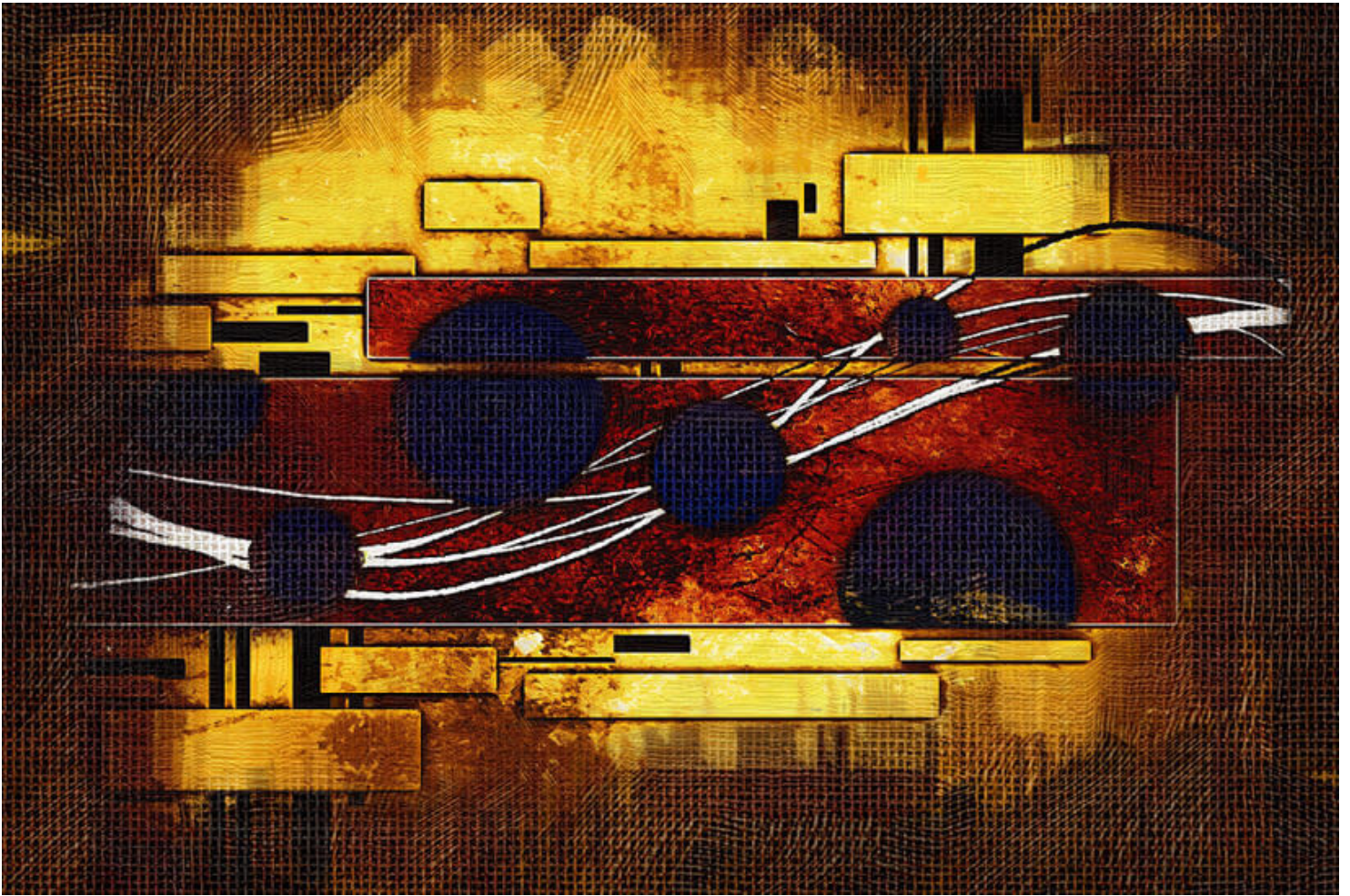
Kétségtelen: a modern háború következtében *szétroncsolt táj* az, amely Jünger leírásában a *fenséges* ideál-tipikus formája. Csakhogy a roncsolt tájra nem tekinthetünk természeti jelenségként, mert legalább olyan mértékben emberi kreáció is! Igazából a Kant által emlegetett bazilikák és piramisok „távoli rokonaira” ismerhetünk benne. Jünger is ezt az értelmezést sugallja, amikor a bevezetőben kibővíti a hérakleitoszi fragmentum értelmét: „a harc nem pusztán atyánk, de a mi fiúnk is”. [27] Már csak ezért sem tud következetes maradni a háború „természtörvény jellegé”-hez. A sokkoló látvány háttérében mindig ott az ember, egyedül „(...) ő képes irányítani a gépeket, egyedül az ember ad nekik értelmet”. [28] Jünger számára adódik hát a következtetés: a háború kettős természetű, az isteni és az emberi elem egyaránt megtalálható benne. Tagadhatatlan, hogy tudatosan vállalja a paradox álláspontot. Egy pillanatra sem adja fel szándékát, hogy totálisan esztétizálja (és egyúttal szakralizálja) a háborút. Így szinte azonos lesz a természeti törvény sokkoló és ellenállhatatlan erejével. Mert akár a kozmikus rend spontán működésében, akár az isteni akaratban látjuk a háború végső alapjait, ezek örökre feltárhatatlanok maradnak a diszkurzív értelem számára. Ebben az optikában a háború akár *fenséges*ként is megjelenhet.

teremtés és pusztítás

Jünger szerint a háborúk gyakorlati kivitelezője maga az ember, azaz a háborúk valamiképpen mégiscsak emberi *csinálmányok*. Ezért racionálisan analizálható és értelmezhető jelenség lesz, vagy legalábbis annak kellene lennie, mert már nincs benne semmiféle titokzatos szépség. Az ember által kivitelezett háborúk esetében kötelesek vagyunk azt is megkérdezni, vajon milyen célból, milyen haszon reményében és kiknek az érdekében vívják. Milyen eszmék nevében, illetve milyen eszközök igénybevételével. Az okokra és célokra kérdezés közben le kell mondanunk a korábban használt nemes és emelkedett beszédmódról, azaz magáról a *háború esztétizálásáról!* Könnyen belátható, hogy lehetetlen egyetlen (totalizáló) diskurzus keretében fenségessé stilizálni és prózai, pragmatikus (politikai, gazdasági stb. célokat szolgáló) cselekvéssorozatként megjeleníteni. Persze Jünger megpróbálkozik a lehetetlennel. Végző soron bagatellizálja a háború második értelmét. Számára az a fontos, hogy a háborúban a teremtés és a pusztítás erői kibogozhatatlanul egybefonódnak, s a dolgok végén a korábbiakhoz képest tisztább és magasabb erkölcsi rendet felmutató világ születik. Alapvetően Nietzsche nyomán halad: „a harc nemcsak destrukció, de egyúttal olyan kreáció is, amely a férfias bátorság terében valósul meg, s még az is, aki ilyen vagy olyan tévedések okán vereséget szenved, az sem harcol hiába. A ma ellenségeit és a holnap ellenségeit egyaránt összeköti, hogy jövőjük közös, s hogy közös művet hoznak létre. Jó azt érezni, hogy az ember betagozódhat ebbe a kőkemény európai etikába, amely a lármás közvéleményen és a lanyha tömegén túl, egyre eltökéltebb lesz eszméiben, és hogy ez az erkölcs csak annak jelent gyógyulást, aki mer kockáztatni, s akit csak a cél érdekel. A hatalom fenséges nyelve ez, a legszebb és részegítő füleinknek. Ez a nyelv megelőz mindent, csak tiszta értékeket és azok alapját bírja.”[29]

„A kultúra alapjainak megingása az érzékiség viharos kitörését indítja be” [30]. A pacifista mindezt képtelen megérteni. Irtózik a vértől, és saját élete megőrzését tekinti legszentebb kötelességének. Ráadásul riadalmat kelt, mert folyton a közelgő vereség vészharangját kongatja. Márpedig rendelkezék akár a legkifinomultabb kultúrával is egy nép, ha kivész belőle a harci szellem, nem marad más belőle, mint agyaglábakon álló gölem, véli Jünger.

Az ítélőerő kritikájában Kant is szót ejt a „szabályos keretek között zajló” háború fenségességének lehetőségéről. „Még a háborúban is van valami fenséges, ha rendben és a polgári jogokat tiszteletben tartva folytatják, s az ily módon háborúskodó nép gondolkodásmódja annál fenségesebb lesz, minél többször tette ki magát a veszélynek, s állta meg bátran a helyét.”[31] De ha még Kant is így vélekedik a háború és a béke „kulturális funkciójáról”, milyen alapon ítéljük el Jünger esztétizált militarizmusát? Tény, hogy Kant mondata újra meg újra előkerül az első világháborút követően színre lépő konzervatív forradalmárok munkáiban. Most csak az egyik legismertebbet, Oswald Spenglert idézem, aki szinte szó szerint ismétli: „Egy hosszú háborút kevesen viselnek el anélkül, hogy lelkiileg tönkre ne mennének benne; viszont a hosszú béke elviselésére senki sem képes.”[32] Spengler kitart amellett, hogy „az ember: ragadozó állat.”[33] És hogy Kant mennyire tehető felelőssé a huszadik század konzervatív forradalmárainak radikálisan militarista „hanghordozásáért” – arról majd legközelebb.

- [1] Jünger, Ernst, *Journaux de guerre*. I–II. 1911–1918, 1940–1945. Éditions Gallimard, Bibliothèque de la Pléiade, Paris, 2008.
- [2] Kiesel, Helmuth: *Ernst Jünger*. Die Biographie. Pantheon Verlag, Berlin, 2009. 7.
- [3] Surya, Michel: *Georges Bataille, la mort à l'œuvre*. Éditions Gallimard. Paris. 2012. 329–330.
- [4] Jünger, Ernst: *Acélzivatárban*. Noran Libro, Budapest, 2014. 106. Ford.: Csejtei Dezső és Juhász Anikó. Továbbá Jünger, Ernst *Journaux de guerre*. I. k. 83.
- [5] Jünger, i. m. 204. Továbbá *Journaux de guerre*. I. k. 162.
- [6] Jünger, i. m. 97. Továbbá *Journaux de guerre*. I. k. 76.
- [7] Cru, Jean Norton: *Du témoignage*. Éditions Allia, Paris, 2008. 15.
- [8] Weisbrod, Bernd: *Violence guerrière et fondamentalisme masculin: Ernst Jünger*. Genès

- [9] Jünger, *Acélzivatarban*. I. k. 158. Továbbá *Journaux de guerre*. I. k. 126.
- [10] I. m. 159. Továbbá *Journaux de guerre*. I. k. 126. Jünger, legalábbis a maga számára, a háború során végig kötelező érvényűnek tekintette a hűséget a lovagi erényekhez. „A háborúban mindig arra törekedtem, hogy gyűlölet nélkül tekintsek az ellenségre, az ellenfelet férfiasága, bátorsága alapján értékeljem. Arra irányult az erőfeszitésem, hogy felleljem és megöljem az ellenfelet, ám az ellenség részéről sem vártam semmi egyebet.” Jünger, *Acélzivatarban*. I. k. 66. Továbbá *Journaux de guerre*. I. k. 51.
- [11] Juhász Anikó: *Egzisztencia a háborúban*. Napút-füzetek 86. 24.
- [12] Jünger, *Acélzivatarban*. I. k. 247. Továbbá *Journaux de guerre*. I. k. 195–196.
- [13] I. m. 145. Továbbá *Journaux de guerre*. I. k. 115. Nem tudom bizonyítani, de erős a gyanúm, hogy ezek a mondatok akár hosszú évtizedekkel az eredeti kiadást követően kerültek a szövegbe. Jünger kilencvenöt éves korában megjelentetett *Olló* (Die Schere) című esszékötetében olvashatjuk: „a lovagok, a katonák és általában a harcosok számára a fatalista beállítódás abszolút szükségszerűnek tűnt: vagy te ölsz, vagy téged ölnek! A harcos mindig konzervatív gondolkodású. Szereti a régi fegyvereket, amelyek az ember ember elleni küzdelem eszközei: a kardot és a pajzsot. Csak a mi századunkban tűntek el a lovagok, a szabályok és a mellvérték a hadseregekből.” Jünger, Ernst: *Die Schere*. Klett-Cotta, Verlag, 1990. 134.
- [14] Hervier, Julien: *Ernst Jünger*. Dans les tempêtes du siècle. Fayard, Paris, 2014. 140.
- [15] Jünger, *Acélzivatarban*. I. k. 113. Továbbá *Journaux de guerre*. I. k. 89.
- [16] Idézi Béland Martine: 'La baïonnette, la plume et le marteau: Ernst Jünger'. In: Béland, Martine et Dutrisac, Myrtô (szerk.): *Weimar ou l'hyperinflation du sens*. Les Presses de L' Université Laval. Montréal, 2009. 36.
- [17] Jünger, *Acélzivatarban*. I. k. 161–162. Továbbá *Journaux de guerre*. I. k. 128.
- [18] I. m. 206. Továbbá *Journaux de guerre*. I. k. 162.
- [19] Kant, Immanuel: *Az ítélőerő kritikája*. ICTUS Kiadó, Szeged, 1996–1997. 171. Ford.: Papp Zoltán
- [20] I. m. 172.

[21] I. m. 181.

[22] Kiesel, i. m. 230. Továbbá Nietzsche, Friedrich: *Adalékok a morál genealógiájához*. Holnap Kiadó, Budapest, 1996. 96. Ford.: Romhányi Török Gábor

[23] Kiesel, i. m. 231.

[24] Béland, i. m. 40.

[25] Jünger, Ernst Le 'Combat comme expérience intérieure'. In: *Journaux de guerre*. I. k. 558. Ford.: André François-Poncet

[26] I. m. 616.

[27] I. m. 530.

[28] I. m. 616.

[29] I. m. 568. Egyébként ugyanez a nietzschei gondolat ismétlődik a neokonzervatív gazdaságfilozófia ikonjának tekintett Joseph Schumpeter „teremtő pusztítás” fogalmában.

[30] I. m. 554.

[31] I. m. 183. Gerd Irrlitz feltételezi, hogy Kant a hajdani spanyolelleses holland függetlenségi és az éppen akkoriban zajló amerikai függetlenségi háborúkra gondolt. Irrlitz, Gerd: *Kant Handbuch*. J. B. Metzler Verlag, Stuttgart, 2002. 365.

[32] Spengler, Oswald: *Válságok árnyékában*. Noran Libro Kiadó, Budapest, 2013. 171. Ford.: Csejtei Dezső és Juhász Anikó. Spengler valószínűleg Kant szintén erősen vitatható mondatát ismétli: „(...) egy hosszú béke általában a puszta kereskedőszellemet, ezzel együtt pedig a méltatlan haszonlesést, a gyávaságot és az elpuhultságot teszi uralkodóvá, lealacsonyítván ekképp a nép gondolkodásmódját.” Kant, i. m. 183.

[33] I. m. 174.

kép | maxtor777, adobe.com